

מדות באיסורין של דברים וכו' נספיקות אלו: שמים ופעמים שלש שלש הנות שני שמים ואם שלשי שלש והוא שיהיה אלמנות תחילה וזה כבוד:

יא מי שנתאלמנה מאנשים וכו'. אם בתיאמה מפורשת: אלמנה בין מן האירוסין וכו'. זה מובחר בדבריהם מקומות ומהם ביצמות פרוק הבא על יבמתו (דף נ"ט.) משנה:

יב כהן גדול שמת אחיו וכו'. פרוק כולל (דף כ"ג.) משנה וגמרה וכבר ביארתי דין זה בארוכה פרוק שני מהלכות יבום וחליה: נפלה לו יבמה וכו'. פרוק כע"ז שומרת יבם עפולה לפני כהן הדיוט וממנה להיות כ"ג אע"פ שעשה בה מאמר הרי זה לא יבוס: אבל אם אירס את האלמנה וכו'. משנה ס: היתה מקודשת ספק קידושין וכו'. זה פשוט ידויו להמיר כמו שכתבנו למעלה:

יג מצות עשה על כהן גדול וכו'. במשנה (דף נ"ט.) ולא ישא את אלת הבוגרת ר"א ור"ש מכשירין בנבגרת וכו' ולא ישא את אלת מומת [ע]ן ויגמרה רב ורבי יוחנן דאמרי מרווייהו בוגרת ומוכת עין לא ישא ואם נשא נשוי וק"ל כוונתיהו כמו שכתבנו. עוד שם (דף ט"ז.) מנא בחולה [מעמי] יקח אשה? יבול קטנה מ"ל אשה אי אשה יכול בוגרת מ"ל בחולה הא כ"ל יבמה מכלל

*בגמרות ישנות נשמטו חמש מלות אלו, ובמלשתי נוספו ע"פ הגהות רש"י:

ואחר כך זונה שהוא לוקה שלש על ביאה אחת. אבל אם נשתנה סדר זה אינו לוקה אלא אחת: יא מי שנתאלמנה מאנשים הרבה או נתגרשה מאנשים הרבה אין לוקין עליה אלא אחת על כל ביאה. אלמנה בין מן האירוסין בין מן הנישואין אסורה: יב כהן גדול שמת אחיו אע"פ שעשה בה מאמר כשהוא כהן הדיוט ה"ו לא יבם אלא חולץ. נפלה לו יבמה והוא כהן הדיוט ונתמנה להיות כ"ג ה"ו יבוסו עשה בה מאמר כשהוא כהן הדיוט ה"ו לא יבם אלא חולץ. אבל אם אירס את האלמנה ונתמנה להיות שישא נערה בחולה. ומשחבגור תאמר עליו שנאמר והוא אשה בבתוליה יקה. אשה לא קטנה. בבתוליה ואלו בוגרת. הא כיצד

א סמ"ג לאוין קכ"ה: ב סמ"ג עשין נ"ז:

משנה למדך

שכתב ה"ה לא אמרו אלא בדבר שבדאי ק"ל דאין מוסיאין מכ"ש דאין הולך חלל דומיא דבוגרת ומוכח ע"ן ל"ג אבל נספיקות אין כלל זה אמרו אלא דאפשר דאין מוסיאין והולך יהיה ספק חלל ומ"מ דברי המג"ן ז"ל מוסיאין הם בעיני דעה למ"ד דע"כ ועוד הבא על כהן ישראל דהולך פגום דבר מורה הוא דהא מק"ו מאלמנה מיימין לה ודליתיה בפרק המולך (דף מ"ה.) ויבין שנתפסק הרב הלכה נמשך ל"ל לחולל לחומרה כיון שספק גרופה או ספק זונה שפסק רבינו מנוחיה נבט וכתב ה"ה כי פשוט דלוקה דלורייא הוא ה"ו. וכן נדמוק דע"ל להרמב"ן ז"ל למדברין הוא וק"ו לא דורק דהא אין מוסיאין מן הדין א"כ למה הולך ספק חלל מהו שגם מספק חללה שכתב רבינו הולך כבר ועוד דאי מדרבנן היא כיון דמספקא לן אמאי לא משא לכתחילה לכהן דאין כל ספיקא דרבנן דלוקין לקולה ואפילו בכתחילה וכו"מ הרי ספק חללה נלכחיה לא משא אף שהיא ספיקא דרבנן הא ל"ק שהי מנה כריתות ככר הרמב"ן ל"שכ וזה דמאי שגם ספק חללה משאר ספק של דברים האלוין לכתחילה לקולה וכו"מ ה"ה פ"ה מהלכות יבום וחליה דין פ' ע"ה. ואותם הטעמים לא שייכי הכא. סוף דברי דעבדי הרמב"ן ז"ל הללו שגבי ממנו והדבר נדון תלמוד:

יג מצוה על כ"ג וכו'. פרוק הבא על יבמתו ומכחו זה למדנו שהעולה אסורה לכ"ג והוא ככל משנה ע"ה. ויש להסתפק אם בעולה זו שאמר הכהני אם היא דורקא כשנבעלה והוא אלא לה בחולים אבל אם בא עליה בהטייה ועדיין בחולותיה קיימין מהו דהא כ"ג כחולות (דף ו') אמרין דרוב קפואין בהטייה ומוכח שם דאין מוסיאין דם כלל דמנשיה שרי בשבת ומה שכתבנו לה הוא מוכרח לדיבור האסור מעלה מרף בחוליה נפקא דבעינן שיהי לה בחולים וא"כ כל שיש לה בחולים אף שנבעלה שריא לכהן מדין בעולה. עוד אני מספק אם בהערה לבדה בזה נעשה בעולה או דילמא בעינן גמרי ביאה וכו"מ (דף נ"ה.) ודמ"ן דמייבי עשה נמי בהערה חייבין משום לחמי ביאה מ"מ וזה לאחר שכתבנו אלה אף שקבעה לי אי חשיבה בעולה מהערה. ונראה דיש לומר ל"ו זה מהיהא שבהי מעררי נללא ז"ל נלקוין בפרק אלו נעוה ע"ה ה"ה דלמ"ד דה"ה דה"ה א"כ אינה בנייהו בעולה ל"ג שכתב בשם הר"ש דמייבי שהערה זה אחר ואחרי כ"מ דפרק כע"ז הערה זו הכנסת עברה וקנס נמי משלם דלמדין בירושלמי הערו זה עברה בני אדם ועדיין היא בחולה כולם ממשלין קנס ע"כ הרי נן הדבר מובחר דע"ל דבערה חשיבה בעולה אסורה ל"ג. וכן יש להוכיח ממ"ש שם שיש עברה ויבוס והבש שהערה ז"ל הביא פי"ה דהאמר דהיהא דר"פ אלו נעוה מייבי כ"ג שאם בחולה גמורה ואסורה ליה משום בעולה עצמו שהקפו ביאה ראשונה נמי היא חללה דמכי הערה זה איתפסק עליה דעשה בעולה ובגמרה ביאה משוי לה חללה ואין לה בה ה"ה א"כ ומדך מדאז לא פלגינן דעשה עברה עני איסורין ע"כ. הרי נן דע"ל דבערה היא בעולה. שוב דלמדין נפקא מייבי כ"ג דקדושין (דף כ"ג.) דלמדין איבעיה ליה מחולת ביאה קונה או סוף ביאה קונה מייבי וכו' ואי נמי ל"ג דקא קני בחולה ביאה ופירש"י אי נמי ל"ג. אם מותר לקדש ביאה זו אי אמרת מחילה ביאה קונה מותר ואי סוף ביאה קונה נגאלת בעולה משעת הערה שלל לשם קידושין אפילו לא דמייבי כי אם בחולה בעולה ע"כ הרי הדבר ברור דמשהערה בה שריא בעולה אף הספק הראשון עדיין במקומו עומד דלפסק דבעינן השרת בחולים והשרת בחולים הוא מהערה בה ובמכות פרוק כן סוף (דף ע"ג.) דלמדין משעת הערה דפמה איפטר ליה מקבלת ממונה לא משלם על גמר ביאה ע"כ. ומוכח ה"ה דלמ"ד הערה זו הכנסת עברה מני הערה זה היו בעולה בחולים ומדין מייבי האוס' שם בפרק כן סוף ז"ל לנדר דין זה שהרי דהו סברת רש"י דלית ליה דלמדין משלם קנס כי בהשרת בחולים דהא ק"ל דלוקה קנס בזה עליה שלל דכרעה וא"כ נדון דין נמי כיון דק"ל דלפילו נבעלה שלל דכרעה פסולה ל"ג א"כ מיהו דבעולה אסורה ל"ג אינו חלו משלם בחולים: אלא עסקה על מ"ש המוס' בפרק הבא על יבמתו (דף נ"ט.) ד"ה אלא דלוקה להכריח שלל מהכנסת הערה אלא קנס דלמדין אי קנס בהערה הוא ל"ג לנטיי בגון שלל בעולה דלוקה מייבי דעשה ונשקיה אינו משוי ודמשתמע בפרק כן סוף. ודכרייהם הם המוסיאין נלכורה דהו פירש"י

מגדל עזו

יא מי שנתאלמנה בין מן האירוסין ב"ו עד זכו עברה. פ"ב דיבמות (דף כ"ג.) ופרק הבא על יבמתו (דף נ"ט.):

סימן ג

בהוראת הגר"י סלנטר בימי המגיפה

כבוד ידי"ג הגאון המצויין

במה שרצה לחדש דכאשר מחלת השפעת שכיחה ורבים החולים יש להקל בצומות לפי מה שידוע שפסק הגר"י סלנטר בימי מגפת החולירע שאף הבריאים יאכלו ואף נהג בעצמו היתר ובעיצומו של יוה"כ עלה על הבימה ואכל לעיני כל ההמון, ואף ביו"כ החמור נהג כן במקום שיש חשש פקו"נ, וחדש כת"ר דק"ז בשאר הצומות דאף החולה שאב"ס פטור מן הצום כמבואר בסימן תקנ"ד ס"ו.

ולענ"ד אין מקום לחידוש זה מחדא ותרי טעמי, ואבאר.

הנה כל סיפור הדברים אודות הפסק של מרנא הגר"י סלנטר לא נתברר אצלי כלל, ויש גרסאות שונות בענין זה. אמנם בהרבה מספרי ספורי המעשיות הביאו גירסה זו שכתב מע"כ ובספר מקור ברוך ח"ב פרק י"א כתב דהגר"ס עלה לבימה עם כוס יין ומוזנות וקידש ואכל, ואם אכן קידש בהכרח שאכל כשיעור כדי שיהיה קידוש במקום סעודה דהאוכל פחות מכשיעור אינו מקדש, והרי זה תימה גמורה לומר שאכל כשיעור דהלא אף החולה צריך לאכול פחות מכשיעור כמבואר בסימן תרי"ח ס"ו, ועוד יש לתמוה בסיפור זה דלהלכה קיי"ל דחולה האוכל ביוה"כ פטור מלקדש כמבואר בסוסי תרי"ח במג"א בשו"ע"ה בח"א ובמשנה ברורה ס"ק כ"ט עי"ש.

ובספר תנועת המוסר בפרק על חיי הגר"ס כתב גם הוא כנ"ל אך בהערות כתב שלדברי בנו של הגר"ס פסק לאכול פחות מכשיעור ועוד הביא מספר אחד דאף שפסק לאחרים שיאכלו, הוא עצמו לא אכל כלל, הרי שיש מבוכה גדולה בכל פרטי הענין, ובכלל אין לסמוך להלכה כלל על ספורי מעשיות ואין לנו אלא דברי הפוסקים מנחילי מורשה ולא זולתם.

ובספרי התשובות של התקופה ידעתי על שני מקורות. בשו"ת מצפה אריה (להגאון ר' אריה ליב ברודא אב"ד לבוב) או"ח סימן מ"א כתב שבילדותו בגרודנא שמע שבולנא היה פולמוס גדול כאשר הגר"ס פסק שכל בני הקהילה יאכלו אף הבריאים וגדולי העיר התנגדו לו (ובספר תנועת המוסר הנ"ל הביא שמועה שהגאון ר' בצלאל הכהן מחה ברבים נגד הפסק), ולדבריו פסק הגר"ס שיאכלו פחות מכשיעור עי"ש.

ובשו"ת הרב"ז להגר"ר בנימין זאב שאפראן זצ"ל אב"ד בוקרשט סימן י"א הביא שהגר"ס נתן עצה לאסור מערב יוה"כ את כל האוכל בקונם ושוב אין איסור חל על איסור כדי להינצל מאיסור כרת דיוה"כ, והגר"ז פקפק בעצה זו. במסגרת זהב על הקיצור שו"ע כתב גם הוא עצה זו בשם הגר"ס וכתב שכל גאוני דורו נחלקו עליו, ועיין עוד בשו"ת אגרות משה או"ח חלק סימן צ"א שכתב גם הוא

(5)

הרי לן מבוכה בענין סיפור זה גם בספרי השו"ת של התקופה.

אך עצם ההוראה שגם הבריאים יאכלו פחות מכשיעור בשעת המגיפה ביוה"כ, כבר הורה זקן החת"ס בשו"ת ח"ו סי' כ"ג וכ"כ בשו"ת מצפה אדיה שם שכך הורה הגאון בעל שואל ומשיב בשעת המגיפה בשנת תרל"ג, הרי דאף אם לא נדע בבירור מה וכיצד הורה הגר"י סלנטר, מ"מ כבר מצינו פסק זה בדבריהם של עמודי ההלכה מלבד הגר"ס כמבואר.

והמשנ"ב בבה"ל סימן תקנ"ד ס"ו הביא מספר פתחי עולם שפסק כן גם בתשעה באב שבשעת המגיפה יאכלו פחות מכשיעור והארכתו בדבריו במק"א.

אמנם אין לדמות כלל את מגיפת החולרע שבה עסקו כל הגדולים הנ"ל למחלת השפעת בזמננו, דמגיפת החולרע הפילה אלפים ורבבות חללים ולא היה בידם אמצעים להירפא ממנה, וכמחלת הראתן בימי חז"ל שחששו להידבק בה באופן מופלג ביותר כמבואר בכתובות דף ע"ז ע"ב דר' זירא לא הוי יתיב בזיקיה ור' אמי ור' אסי לא הוי אכלי ביצים שעברו במבוי שלהם, כך חרדו להדבק במגיפת החולרע, וכמבואר בספר פתחי עולם שם שגזרו שאיש לא יצא מפתח ביתו, ומי שצריך לצאת יכסה את פיו ואפו בבגד, ע"ש. ואין זה דומה כלל למחלת השפעת בזמנינו לא מצד חשש ההדבקה ולא מצד הסכנה שבמחלה, דמעשים בכל יום שאנשים חולים בשפעת ואין צוחה ברחובותנו, ואין השפעת נתפסת כסכנת נפשות.

ובאמת מצינו מי שחולק על החת"ס אף במגיפת החולרע, עיין שו"ת ראשית ביכורים שמעיד שאלפים צמו בוילנא ואף אחד לא ניזוק ולכן דעתו שחלילה להקל לבריאים, והביאו בשד"ח חלק ט' מערכת יוה"כ סימן ג' אות ד' ועיין מש"כ בזה, ומ"מ נראה דבשפעת אין להקל אף בשאר הצומות.

ואף שאמרו שלא גזרו תענית במקום חולי, אין לנו אלא כשחולה בפנינו ולא מצינו שהקילו בצומות שמא יחלה, ואין ללמוד הלכה זו ממה שהקילו כע"ז בפקו"נ כמבואר בתרי"ח ס"א בבה"ל דפקו"נ שאני דכל שיש בו אף ספק פקו"נ דוחה את כל איסורי התורה והארכתו במק"א להוכיח מדברי הפוסקים לדורותיהם דמצינו דאף פקו"נ עקיף דוחה כל איסורי תורה, ואין זה ענין כלל לחשש שמא יפול למשכב שאין בו סכנה, ובפרט שאין כל יסוד להניח שהצום יכול לגרום בדרך כלשהיא לסיכוי יתר לחלות בשפעת, וכל זה פשוט מאד.

ומשום כל זה נראה דאין יסוד כלל להוראה הנ"ל, ואף בזמן שרבים חולי השפעת כל שלא חלה חייב להתענות כדין ואין להקל בו אף לשיעורים.

ביקרא דאורייתא
אשר וייס

6

הרמב"ם דהתראת ספק שמה התראה ולוקה אח"כ, ואם נאמר דמקודם הוי היתר גמור, איך לוקה אח"כ. וע"כ כדברינו דעצם המציאות לא נתחלף דאם הוא חזיר הוא במציאות רע, רק דאזהרת התורה על ספיקות אין לנו ואין לו איסור מה"ת שלא להכניס ראשו בהספק, אבל במציאות דהדבר בודאי דספק גמור הוא, ומשו"ה אסור לאחר מלידתו, ומשו"ה אח"כ לוקה דאכל דבר רע, [וצ"ע דקיי"ל אין עונשין אא"כ מזהירין וצע"ק], ושיטת שאר הראשונים דיש לנו אזהרת התורה גם על הספק וכו"פ ע"ש בהסוגיא.

פתיף ג'. ולפי דברינו נראה דהכלל דאין איסור חל על איסור שבכ"מ הוא בעצם החפץ, והיינו שאין שייך שיהא שני פעמים רע, אבל אזהרות שייך אף שני פעמים, וכמו שביארנו למשל בסוגיא דבל תאחר, דשני קדושות אין שייך ושני קבלות שייך עיי"ש. [ובכולל ומוסיף שחלין צע"ג לפי דברינו, אף דהסיבה של איסור השני כמו מחמת שהוא יוה"כ יש לו על מה לחול, מ"מ איך אפשר לחול פעם שני על זה החפץ הלא כבר רע הוא. וצע"ג]. ולפי דברינו נצא דברי הפר"מ שכתב דבכ"מ דאין איסור חל על איסור פטור, הוא רק ממלקות אבל האיסור השני ג"כ חל, ואסור פעם שני ע"ש. וראייתו היא מיבמות ל"ג ע"ב דבאין איסור חל על איסור אם עבר העבירה, נקבר בין הרשעים גמורים, וע"כ דאיסור השני חל ע"ש. וצ"ע דבריו אם האיסור השני חל, אמאי איגו לוקה, מנין לנו פטור זה. גם לכאורה בכ"מ משמע דאין עצם האיסור חל וצ"ע.

ומבואר כן להדיא ברמב"ם, דהנה שיטת הרמב"ם דאם נוסף איסור הנאה ע"י איסור השני, גם זה מוסיף מקרי וחלה, כמו גבי חלב המוקדשים עיין שבועות כ"ד ע"ב, ואפי"ה פסק דאם אכל בשר חלב (ח' צרויה) שנתבשל עם חלב (ח' קמוצה) פטור מהאיסור דבשר בחלב, משום דאין איסור חל על איסור דחלב (ח' צרויה) הקדום. וביאר הרמב"ם ז"ל גופא אף דבאיסור דבשר בחלב ניתוסף איסור דהנאה, לא חל משום דבבשר בחלב דין האיסור אכילה והנאה חלים זב"ז, כיון דמהקרא דלא תאכל ילפינן, ומשו"ה כיון שאיסור אכילה אי אפשר לחול דאין איסור חל על איסור, גם איסור הנאה לא חל, [ובכ"מ באיסור מוסיף מקודם חל האיסור הנאה דאינו תלוי באכילה, ובתולדה חל אח"כ גם על האכילה, כיון שהסיבה שפעלה על מקצת פעלה על השאר, אבל הכא כיון דתלאם זב"ז ואי אפשר להנאה לחול מקודם, הכל לא חל, וז"ב, ע"ש]. והנה ז"ב בסברא דהא דתלויים האיסור הנאה בהאיסור דאכילה, היינו כ"א בהאיסור ולא בהמלקות, דאף אם יהא פטור ע"י איזה דין ממלקות על האכילה, מ"מ כיון שבעצם אסור הוא לאכול, שייך גם איסור הנאה וז"ב. וא"כ צע"ג לפי דברי הפר"מ דבאין איסור חל על איסור פטור רק ממלקות, אבל עצם האיסור חל. א"כ הרי הוא אסור באכילה ואמאי לא חל האיסור הנאה, וממילא כיון שיתול האיסור הנאה יהא מוסיף ולחייב מלקות, וע"כ דעצם האיסור לא חל וז"ב, וצע"ג דבריו. ולפי הנ"ל דבריו פשוטים המה דבכ"מ דאין איסור חל על איסור יש שני אזהרות, דשייך להזהיר עשר פעמים, וזהו ביאור דבריו דאבל האיסור חל, והיינו שאסור לו לעשות גם מצד אזהרת השניה, אבל זה מודה גם הוא דעצם האיסור על החפץ לא חל וכנ"ל, דאין שייך שני פעמים רע וז"ב. ומשו"ה נקבר בין הרשעים, דעבר על שני אזהרות, ומשו"ה מקרי שלא חל האיסור האכילה, והיינו שלאיסור הנאה דבשר בחלב בעינן שיהא עצמות האיסור ד"ה שיהא הדבר רע לאכילה מצד האיסור דבשר בחלב, ומשו"ה כיון דאין איסור חל על איסור עצם הדבר הוא רע לאכילה, מפני שהוא חלב (ח' צרויה) וז"ב.

פסוק ד'. והנה תא דאינו לוקה על אזהרה השניה בכ"מ באין איסור חל על איסור נראה, דיש לתקור ממה נמשך בכ"מ המלקות, אם מחמת שעבר על ציווי הדין, או עבור שאכל דבר רע לו. ונראה להכריע בסברא כאופן הב'. וראיה נראה מהא דצריכין לכלל מחודש דאין עונשין אא"כ מזהירין. ואם נאמר דעצם העונש עבור שעבר על האזהרה, א"כ אין כאן שום חידוש דבעינן אזהרה, דעל מה ילקה, ומוכח כאופן הב'. וכן מבואר מדברי הרמב"ם הג"ל דהא בהתראת ספק היכא שאכל ספק איסור לוקה אה"כ אף שלא היה מזהר מקודם לשיטתו, וע"כ דהמלקות נולדו משום שאכל חפץ רע, משום הכי לוקה, דבמציאות סוף סוף אכל חפץ רע. [ונצ"ק הא אין עונשין אא"כ מזהירין ויש ליישב]. ולפי"ז באין איסור חל על איסור פטור ממלקות עבור האיסור השני, דמצידו לא נעשה החפץ רע, רק דעבר על אזהרה, ועבור זה אינו לוקה וכנ"ל. וניתא דברי הפר"מ דאיסור ואינו לוקה וז"ב. ולפי"ז נתבאר עוד יותר הכלל דכל איסורי תורה חל על דרבנן, משום דאזהרות שייך שני פעמים, ועצם החפץ הלא טוב הוא עבור הדרבנן כנ"ל, ויכול לחול האיסור דאורייתא, ויעשה החפץ רע עבורו וז"פ.

ויש לתקור בשבועה אם יש עצמות האיסור, והיינו אם דומה לאיסור תורה שהכירה התורה שהחפץ הוא רע לו [ואיסור גברא בודאי הוא, דז"ב דאין מטרת התורה עבור החפץ], או דציווהו התורה שהוא יישמע לדיבורו הקודם, והוי כמו בשבועה דרבנן [וג"ז איסור גברא הוא, ונמצא דאין חקירתנו זו נוגע להענין דאיסור גברא וחפצא שבכ"מ וז"ב]. ועיין בלשון הר"ן י"ח דשברעה הוי כאיסורי תורה כמו גבילה, ומשמע פשוט דשייך בו עצמות האיסור וז"ב, וכן נראה ראייה מהא דקיי"ל דאין שבועה חל על איסורי תורה וכן להיפך, וכן קיי"ל דאין שבועה חל על שבועה, ואם נאמר דלא הוה כ"א אזהרה להשמע ולקיים את דבריו, א"כ אמאי לא חל שבועה על איסורי תורה, דהא שייך שתי אזהרות, וכן אמאי לא חל איסור תורה על שבועה, הלא הוי שני סוגים, וכמו דאורייתא על דרבנן וכנ"ל. וכן בשבועה על שבועה אמאי לא חל הלא שייך שני אזהרות. ומכ"ז מוכח דשייך עצמות האיסור בשבועה וכמו בכ"מ באיסורי תורה, ומשו"ה בכ"מ דמבואר דלא חל האיסור השני היינו כהפר"מ להעצמות האיסור וכשביארנו, [והא דלא מהני התפסה בשבועה, אף דשייך עצמות האיסור בשבועה, עיין בדברינו בסוגיא דהתפסה ע"ש]. וניתא דברי הר"ן דבאין שבועה חל על שבועה עובר בכל יחל, והיינו כנ"ל דשייך שני אזהרות, וז"ב דיהוייב רק פעם אחת מלקות וכו"פ ומבואר.

1234567 ת"ח

פסוק ה'. והנה נראה דכמו"כ הוא כמ"ע, דישנם ג"כ שני סוגים במ"ע בכ"מ: א', בכל מ"ע דאורייתא הכירה התורה שטוב הוא לישראל לעשות זה הקום ועשה, ונמצא דמשום עצם המציאות הוא טוב לו, ולכן ציווה לו התורה, והב' הוא במ"ע דרבנן, כמו במי שמתוייב בברכת המזון מדרבנן היכא שלא אכל כדי שביעה, אף דמחוייב מדאורייתא מדין לא תסור [ועיין רמב"ם שהוא עשה ולא תעשה], התם כיון שהתורה הכירה שפטור מלברך ע"כ שאין לו תועלת מצד עצם הדבר, ורק החיוב הוא להשמע, וכנ"ל באיסורי דרבנן וז"ב. [ועיין בסוגיא דלבטל את המצוה ודין מצוות לאו להנות נתנו" שביארנו הרבה מזה].

ונראה לומר דהא דביארנו במ"ע של תורה ודרבנן דחלוקים המה זה מזה, נראה דשבועה לקיים אפשר לומר דהוי כמו מ"ע של תורה שהכירה התורה שמצד המציאות נחוץ לו לקיים שבועתו, והוי כמו במ"ע של תורה וז"ב. ונמצא לפי כל דברינו דבכ"מ בעשה ולא תעשה של תורה שוים המה שהאזהרה הוא לאתר המציאות, או שהדבר טוב לו או רע לו, ובדרבנן במ"ע ולא תעשה הוא רק להשמע ולא יותר וכנ"ל, ובשבועה בין לאסור ובין לעשות היינו בשבועה שאוכל [או אניח תפילין] ובכל קום עשה הוא כמו מ"ע דאורייתא וכנ"ל.

8

ובזה מהני טעמא דאיסור חפלא, כמ"ש הר"ן דשבועה חלה על האיסורין משום דנתוסף חיוב קרבן, ה"נ ניתוסף איסור חפלא, אבל בהקדש, נהי נמי דליתוסף איסור חפלא, אבל מ"מ איסור גזרה דהקדש אינו חל על איסור אחר, דבהקדש האיסור הוא על האכילה מנד ענמה, כמו בכל האיסורין, ואינו דומה לאיסור כל יחל דנדר דאין האיסור רק על חילול הדיבור:

ד) **אמנם** זהו לדעת האומרים דנדרים חלין על האיסורין, אבל הר"ה כתב צפ"ג דשבועות נ"ב ע"ב מדפי הר"ן דנדרים אינן חלין על האיסורין, מטעמא דאין איסור חע"א, וכן הוא בתוס' (דף כ' ע"ב ד"ה דכין וכו') וע"א ד"ה לקיים המצוה) עי"ש, ולשיטה זו צ"ל דאיסור שבועה אינו על חילול הדיבור, אלא על עשיית המעשה מנד ענמה, והא דמכין אותו שנשבע שלא אישן ג' ימים, אינו משום לא יחל, כפירוש תוס' פ' השולח, אלא משום שבועה שוא, כמ"ש הר"ן פ"ג דנדרים נ"ד ע"ב ד"ה ואלא דאמר. ונראה ראייה לפירוש זה, מהא דאמר רבא [שבועות כ"ב ע"א] מחלוקת ר"ע ורבנן בלא אוכל סתם, אבל במפרש, ד"ה במשהו, מ"ט מפרש נמי כצריה דמי. וקשה דמאי פריך מ"ט, ואיזה טעם צריך לזה שיתחייב כשעבר על שבועתו, ולמה לא יתחייב. דבשלמא צאיסורי תורה, שאין איסורין אלא באכילה, צעי טעמא למה יתחייב באוכל צריה משהו, וצ"ל משום דאחשבה, אבל שנשבע שלא יאכל כל שהוא ואכל, הרי עבר על שבועתו, ואין לורך לטעמא דאחשביה. וע"כ נראה מזה, דשבועה האיסור הוא על המעשה בענמה, וכשנשבע שלא יאכל נאסרה האכילה עליו, וכיון דמשהו אינה חשובה אכילה, א"א להאיסור לחול עליו, והוא תרמי דסתרי, דהוא אוסר על ענמו מעשה שאינה אכילה בלשון לא אוכל, ומשו"ה פריך מאי טעמא, ומשני דדמי לצריה, דה"נ אחשביה, ובכה"ג דאחשביה הוי אכילה חשובה. מיהו גם לפירוש הראשון אפשר ליישב כסיגנון זה:

ה) **בתב הר"ן** [שבועות י' ע"א מדפי הר"ן ד"ה מלקין] שנשבע שלא יאכל שבעה ימים, אין השבועה חלה, משום דהוי נשבע לבטל את המצוה, לחבול בענמו עי"ש. ובקצה"ח סי' ע"ג [סק"ג] העיר, דליהוי כולל בכה"ג, מיגו דחיילא על פחות משבעה ימים חיילא נמי על שבעה ימים, ואין קושיחו מוצנת, דכל יום מהשבעה הוא חלק מהאיסור. ותדע, דהא בכל כולל, השבועה חלה על ההיתר לכו"ע, אפילו למאן דלית ליה כולל, ומשו"ה אמרינן מיגו דחיילא אהיתרא חיילא נמי אאיסורא, ואילו הכא אין השבועה חלה כלל, אפילו על אכילת יום אחד, והיינו משום דכל יום ויום הוא חלק מביטול המצוה. וכן שנשבע שלא יאכל מצה זביל פסת, נימא אליבא דר' עקיבא [שבועות י"ט ע"ב], מיגו דחיילא אפחות מכזית תחנ[ן] נמי אכזית. ועיין ברש"י ר"פ בתרא דיומא [ע"ג ע"ב

מזה דשבועה ליתא כלל להך דינא דאחשע"א, וצריך טעם למה.

ונראה לפי דברי תוס' פ' השולח (שהוצא לעיל [סי' י"ח ארת ב']) דאיסור שבועה אינו על המעשה שנשבע עליה, אלא על חילול הדיבור. ומשו"ה לא שייך בשבועה לומר אחשע"א, כגון שנשבע שלא יאכל נבילה, איסור נבילה הוא על מעשה האכילה, ואיסור שבועה לא על האכילה מנד ענמה, רק על חילול הדיבור, אלא כיון שע"י אכילתו הוא מחלל דיבורו ממילא אסור לאכול, והוי כמו הוצאת שבת ואכילת יוהכ"פ, אף ששניהן נעשו ע"י הצליעה, מ"מ לא שייך בכה"ג אין איסור חע"א, ומשו"ה צריך לטעמא דאין שבועה חלה על שבועה, דמושבע ועומד מהר סיני:

ו) **ובזה** נראה לצאר דצרי רש"י ריש נזיר [ד' ע"א], צהא דנזירות חלה על דבר מצוה, ופריך אלימא קידושא ואבדלתא, מושבע ועומד מהר סיני הוא, אלא דדרבא, שבועה שאשתה וחזר ואמר הריני נזיר וכו'. ועי"ש ברש"י [ד"ה אלא]: וכי תימא מאי שנה נשבע מפי ענמו מנשבע מהר סיני וכו'. ובתוס' שם [ד"ה מאי דרא] הקשו, דמאי פריך, אדרבא משו"ה אינטריך קרא וכו'. וכונת רש"י מצוארת דצבריו לקמן פ' שלשה מינין [דף מ"ד ע"א ד"ה לאסור יי]: והאי דמותר בקידושא ואבדלתא, ללא חשיב הותר מכללו, משום דלא חל עליו נזירות מעולם, והותר מכללו לא חשיב אלא היכא דחייל ואח"כ הותר עכ"ל. וא"כ אף דאיכא קרא דנזירות חלה על דבר מצוה, היינו היכא דאיכא נזירות, אבל בקידושא ואבדלתא ליכא נזירות כלל, ומשו"ה אינטריך לאוקי קרא שנשבע שאשתה. והקשו בתוס' [הג"ל] וצמאירי [שם ג' ע"ב ד"ה ודברים אלו] דגם צוה איכא למימר מושבע ועומד. ולפי הנ"ל טעם החילוק מצואר, דבקידושא ואבדלתא, המצוה עליו לשמות יין, אבל שנשבע לשמות אין המצוה על השמיה, אלא שצריך לשמור שלא יתחלל דיבורו — ודוגמא לזה מצואר בפוסקים החילוק בין מנות אכילת מצה למנות אכילה בשבת, דלענין צרכת המוציא של מצה, אע"פ שי"א מוציא, כמו בצרכת המנות, משום דהמצוה היא על האכילה, ובשבת אין המצוה על האכילה מנד ענמה, אלא משום עוג שבת, ומי שמתענג מחענית מותר לו להחענות, כמו בחענית חלום, ומשו"ה אינו יכול להוציא בצרכת המוציא של אכילת שבת אלא כדין צרכת הנהנין — ועל כן שנשבע לשמות יין, הנזירות חלה עליו, ובקידושא ואבדלתא ליתא לנזירות כלל:

ג) **ובאבני מילואים** שם הקשה להסביר דנדרים חלין על האיסורין משום דהוי איסור חפלא אאיסור גזרה, א"כ גם צמוקדשין על חלב [כריתות י"ד ע"א], נימא נמי ה"ט, דהקדש הוא איסור חפלא. וי"ל דדוקא בנדרים, דהאיסור גזרה הוא משום לא יחל דצרו, ובזה ליכא טעמא דאין איסור חע"א, אלא משום דמושבע ועומד מהר סיני,

לענין חיובא גרידא אבל לענין איסורא חל גם איסור השני או לא חל כלל ולפי שעיקר דין זה לא מצאתי להאחרונים שיבארו אותו אמרתי להאריך בו קצת:

בשבעות דף כ"ז [ע"ב] תנן שבועה שלא אוכל כיכר

זו שבועה שלא אוכלנה שבועה שלא אוכלנה אינו חייב אלא אחת. ופריך בגמרא הא תו למה לי הא קמ"ל חיובא הוא דליכא הא שבועה איכא דאי משכח רווחא חיילא כו' כדרבא דאמר רבא שאם נשאל על הראשונה עלתה לו שני' תחתי'. ופרש"י לפי שהחכם עוקר הנדר מעיקרו והוי כמי שלא נדר כלל וחלה השנייה למפרע. ועיי' בש"ך יו"ד סי' רל"ח סעי' כ"א דדקדק מדברי רש"י דבהפרת בעל דמיגז גיזי ואינו עוקרו מעיקרו כשהיפר לה הראשונה לא חלה השני' וכ"כ בשם תשובת מהר"ם מינץ ואין ספק זה מצוי אצלי. ולדעתי יש חילוקי דברים בזה. דלכאורה הי' נראה דגם בהפרת בעל כשהפר לה הראשון עדיין אסורה מחמת השני דהרי ביבמות דף ל"ב [ע"ב] גבי ב' אחין נשואין ב' אחיות ומת א' מהן ובא אחיו על אשתו דס"ל לר' יוסי דחייב ב' משום אשת אח ומשום אחות אשה ור' שמעון אומר דאינו חייב אלא אחת ופריך בגמרא דהא ס"ל לר' יוסי אין איסור חל על איסור ומסיק אלא אמר רבא מעלה אני עליו כאלו עשה ב' ואינו חייב אלא אחת למאי נ"מ לקוברו בין רשעים גמורים וכן כי אתא רבין א"ר יוחנן מעלה אני עליו כו' הרי דס"ל לר' יוסי דאע"ג דאין איסור חל על איסור מ"מ היינו רק לענין חיוב מלקות אבל עכ"פ איכא על הדבר שני איסורין דלענין איסור ועונש בידי שמים חלה השני' וקוברין אותו בין רשעים גמורים. וא"כ הרי גם קודם שהפר לה הראשונה חלה השני' לענין איסורא ורק לענין מלקות לא חל ומש"ה גם שהפר לה הראשונה הרי ודאי דאסורה עדיין משום השני'. ואע"ג דר"ש חולק שם ביבמות על ר' יוסי וס"ל דא"ח אלא א' ואין קוברין אותו אצל רשעים גמורים וא"כ הא נראה דס"ל לר"ש דכל היכא דאין איסור חל על איסור גם לענין איסור גרידא לא חל מ"מ הא קיי"ל ר"ש ור' יוסי הלכה כר"י. גם עוד יותר נראה ד"ל דבעיקר הסברא דיש על הדבר שני איסורים אפשר דגם ר' שמעון מודה לר' יוסי ולא פליגי רק בהא דלקוברו דר' יוסי סבר כיון דהוי ב' איסורים קוברין אותו בין רשעים גמורים ור"ש סבר כיון דלא חל לענין חיוב אין קוברין אותו אצל רשעים גמורים וז"ל התוס' שם בד"ה בין רשעים ור"ש ס"ל דאע"פ שיש בעבירה זו ב' איסורים מ"מ כיון דלא מחייב אלא חדא אין קוברין אותו אצל רשעים גמורים עכ"ד הרי משמע

בלא ראייה ודאי נראה כן דהרי בכל דוכתא דכתיב חי ממעטינן טרפה ולמה לא נימא גם גבי שעיר כן ומהא דבדף י"א [שם] לא אמרינן הך דרשה הא נתבאר לעיל דלא קשה כלל דר"א בר"י לשיטתו דס"ל טרפה חיה:

[ח] גם נראה עוד ראייה בעיקר הדין דבשעיר פסול טרפה מצד עצמו גם בלא הך סברא דאין הגורל קובע דהרי במסכת כריתות [כ"ה ע"א] שקיל וטרי הגמרא גבי עגלה ערופה אי נאסרת מחיים ומביא ברייתא דס"ל דלא נאסרת מחיים ומשני תנאי היא דתנא דר"י נאמר מכשיר ומכפר כו' עשה בו מכשיר כמכפר ופרש"י אלמא דנאסרת מחיים דכי היכי דגמיר מכשיר ממכפר יליף נמי מכפר ממכפר עגלה ערופה משעיר המשתלח ושעיר ודאי נאסר מחיים כמו שארי קדשים הרי דלתנא דר"י כי היכי דיליף מכשיר ממכפר כמו כן יליף מכפר ממכפר עגלה ערופה משעיר וכמו כן נלמד שעיר מעגלה ערופה לענין פסול טרפה דבעגלה ערופה פוסל בה משום דכתיב בה כפרה כקדשים. ועוד דהרי בציפורי מצורע למ"ד דטרפה אינה חיה ידעין בהו פסול טרפה מקרא דחיות וא"כ כיון דקיי"ל דטרפה אינה חיה וידעין פסול בציפורים שוב נלמוד מכפר ממכשיר דגם בו פסול טרפה ועיין בתוס' דכריתות דף כ"ה [ע"א ד"ה תנאין דכתבו להדיא דילפינן ג"כ מכפר ממכשיר וא"כ הא ידעין מזה דבשעיר פסול טרפה מצד עצמו גם בלא סברא דאין הגורל קובע וגם בנטרף אחר ההגדרה פסול. והא דלא קאמר ר"א בר"י בדף י"א הך סברא דנלמד מכפר ממכפר או ממכשיר הוא משום דהא הוי פלוגתא דתנאי דהא מאן דסבירא ליה שם בכריתות דעגלה ערופה אינה נאסרת מחיים לא סבירא ליה הך היקשא ומשום הכי אמר רבי אחא בר"י טעם לכ"ע דקודם הגרלה לכ"ע פסול משום דאינו קובע:

סימן מד

יחקור דהא דקיי"ל דאין איסור חל על איסור אי הוי רק לענין חיוב אבל לענין איסור חל או לא:

הנה בחולה ביוה"כ דקיי"ל דמאכילין אותו הקל הקל תחילה ויש לעיין ביש לפניו חתיכה של איסור אחד ובחתיכה השני יש שני איסורים רק דאין איסור חל על איסור אם יש להקדים החתיכה של איסור אחד ודין זה תלוי בהא דקיי"ל דאין איסור חל על איסור אם הוי רק

ונשאר שפיר בעלמא כפי הסברה התינוטה דמחור על קל מל וקל אחמור לא ואמנם בבלות טומאה על טומאה משמות שוטת לבחירה יש לרון מהך דוינה אננע דמיון להדרי ולא מלכות דנשטים אננעם ולא שייך לימר דחא לרון מנעטים כיון דיש עס דברים האמורים ולא יע"י מה נילף ובחתי רק להעיר :

ועוד נראה ד"ל דאמ"ג דאחמ"א היט רק למנין שונע ועבירה האדם ואמ"י למ"ד ולקברו ט' נמי היט תל היט ג"כ רק דאין על האדם שום שונע ואין נחשב לו עבירה השני' כלל רק עבירה הראשונה לבד אבל מ"מ הפעולה אשר יש אל האיסור כגון חילול האשה וכדומה שפיר הוא שפעל גם כשם כבד איסור קדום ועי' מוס' סוטה (דף כ"ו ע"ב) ד"ה אבל דאח"א דתנן שם דעל ידי כל עבירות מקינן נחבו דאילפדך רק לענין שחי' אבל לענין שתיאבד על כעלה פשיעא וכי משום דעבירות נינהו גרישי' עכ"ל וק' דמה זה הפשיעות הא למ"ד דאחמ"א אמ"י בתוס' ומחור שפיר ראו' שלא תיאבד לבעלה כיון דאין איסור אשה איש תל כלל ואין בביאה איסור אשה איש רק איסור הערוה ומכאן איסור הערוה הרי אינה נאסרת לבעלה ועל כרחך דאמ"י למ"ד דאחמ"א פשיעא ליה להטוס' דהפעולה אשר ישט אל האיסור שפיר הוא שפעל וספיר הביאה אסרתה לבעלה ככל ביאת וטומ' ואמ"ג דאחמ"א הדיק' ואלם אש היום מחט' סוטה הג"ל מוכח כן עכ"ו הסברה כזה עדיין לא ברירא לי כי' ויש לדבר הדעה כזה ובחתי פה רק להעיר [וע' ספרי לקח טוב כלל ו' אות ה' במקום ה' ד"ה ואלם שדנתי שם בכמו זה אש יש חובב שריפ' כדומה היכא דקדם לו איסור אחר שאין בו חובב שריפ' ע"ס וי"ל ג"כ דתלמי בכ"ל דנהי דאין אחמ"א עכ"ו הפעולה אשר אל האיסור היט חובב השריפה שהאמרה מתייבס שפיר יש לו גם אש קדם לו איסור אחר הדיק' :

וע"י תמורה (דף כ"ט ע"ב) דאמר דאין אהנין אלא מעבירות שאין קידושין תושבין ופריך מהא דתני אלתנה לכ"ג ט' אלתנה אסור ומאי הא מני ר"א הוא דאמר פטי הבא על הנשוי' שלא לשם אישות פשאה זונה ופריך אי ר"א מאי ארי' אלתנה יתיי פטי ומשני אינעךך סדרא האיל ונכין אב הוא לא ניטמרו קמ"ל ובתוס' שם (דף כ"ט ע"ב) ד"ה גירסא הביאו בשם פירש"י ח"ל האיל ובנין אב הוא ללמוד שאין אהנין אסור אלא בפטי ופטי' אבל תאלמנה לכ"ג דאסור לי' כבר לא סי' אהנין קמ"ל זה לשון רש"י עכ"ל והגה מלשון זה מוכח דאיירי בכ"ג הבא על האלתנה שלא לשם אישות וקאמר דה"ל דמיגרע משאר פטי ופטי' משום דכאן אסורה לי' כבר בלתי מפאת אלתנה לכ"ג ואיסור אלתנה לכ"ג הרי אין נעשית זונה מחמתו ולכן גם מפאת הפטיות אין נעשית זונה דאין איסור הפטיות תל על איסור אלתנה דכ"ג דמכבר ולכן אין נעשית זונה כאן מחא איסור הפטיות וא"כ מוכח מזה דהיכא דאחמ"א ח"י גם הפעולה אשר יש אל הביאה אין נפעלת דתא אין נעשית זונה בכאן מחא הביאה מטעמא דאחמ"א וא"כ ה"ס בכ"ג הבא על אחתו אלתנה נמי אינה נעשית תללה וכמוהו ואלם הא ה"ס קאמר רק דה"ל לומר ק' משא"כ לפי האמת י"ל דטעמא דברייתא בחמת משום דאפי' אי אחמ"א עכ"ו פעולת הביאה נפעלת וספיר נעשית זונה ובכ"ל :

ואולם טף לשון רש"י הג"ל דאמר דאלמנה לכ"ג אסורה לי' כבר ק' להבין דבחתי קדים איסור אלתנה לאיסור הפטיות ואדרבה לכאורה איסור הפטיות קדים וע"ס בתוס' שכתבו דלשון רש"י ק' להבין וי"ל דכמו שכתב הירש"א בפ"ד קדושין דנבילה ויה"כ משבז נבילה ואין עדיין איסור יוה"כ דאיסור יוה"כ הוא רק בכטותה וכן כאן מפאת אלתנה הרי ע"ס הביאה איסור אפי' אש ה"י בטעל אחתה לשם קידושין ואיני מפאת הפטיות הרי אין ע"ס הביאה איסור רק עד שטרך אל הביאה ענין ההפקרות היינו מה שהוא בטעל אחתה דרך הפקרות וקדישות שלא לשם אישות וע"כ תשוב מחא זה איסור האלתנה קדם לאיסור הפטיות הדיק' היט ובחתי רק להעיר :

כ"ל ע"י אין איסור תל על איסור. נסתפקמי כ"ג הבא על אחתו אלתנה אי נעשית תללה למ"ד דאחמ"א ובפשיעות נראה דכיון דאין חללה אלא מחיבורי מאנה וכן דאיסור האלתנה הא לא חיל אין כאן אלא איסור אחתו דאיני איסור כהונה ולא נעשית חללה ואלם למ"ד ביבמות (דף ל"ב ע"ב) דהא דאחמ"א היינו רק לענין שונע אבל פלס האיסור תל לקוברו ט' אי"כ נראה דמתחללת מפאת ע"ס האיסור ואמנם למאן דלית לי' ע"ס אחמ"א אפי' לקוברו ט' אכתי איכא למיבטי. ועוד נראה דאפי' למ"ד דתל לקוברו ט' טכ"ו הרי אינו לאו ע' יבמות שם (דף ל"ג ע"ב) מירי חטאות קמני או לאוי קמני איסורי בעלמא קחשיב לחתי גימ' לקוברו ט' וא"כ כיון דאין אל האיסור ערך לאו י"ל דאינה מתחללת על ידו ע' יבמות (דף ס' ע"א) פלוגתא אי יש חלל מחייבי עשה ויש לחלק דאש ע"ס האיסור הוא רק איסור עשה משא"כ כאן דע"ס האיסור הוא איסור לאו וע"כ נהי דמפאת אחמ"א אי' שיתול ממט ערך לאו עכ"ו כיון דאיסור בעלמא עכ"פ תל ממט שפיר מתחללת על ידו :

וע"י נזיר (דף מ"ב ע"ב) כהן שה' מח מונח על כתיש והישיעו לו מחו ומח אחר וננע בו יטל יהא חייב ת"ל ולא יחלל יא' זה שמתולל ועמד ט' וק' דל"ל קדא חיטוק לי' דאין מקבל טומאה השני' כלל משום דשבע לי' טומאה וא"כ אין כאן עבירה כלל וע"ע שם בסוגי' דכטומאה שלא בחיבורין ליקח משום דאיכא טעמא טומאה לנגע וזה אין סותר לסברא דשבע לי' טומאה דמטעמא הטומאה הוי כמו מחור על קל דלא אמרי' שבע לי' טומאה וכ"ל ואלו האו דילא זה שמתולל ג"כ הכוונה כן הוא דהאיל והוא טמא כבר אין מקבל עד טומאה ומכאן הוא דילפי' בחמת סברא דשבע לי' טומאה. [ויש' להסתפק אי כי היכא דאמרי' לענין אחמ"א דאמ"ג דאין תל איסור ט' איסור נמור עכ"ו איסורא בעלמא מיהא חיל לקוברו ט' ה"ה לענין טומאה כן דטומאה בעלמא מיהא חילא ואמ"ג דליכא מלקוח עלי' וזהו דתנן בבביתא יטל יהא חייב ט' ומוכח דחיובה הוא דליכא הא איסורא איכא וע' ברא"ש בהלכות קטנות פ"ה טומאה דהקשה ממט' שמוח דמותר שם דאפי' לכתולה שרי ולהג"ל י"ל דפליגי בפלוגתא דתנאי ביבמות (דף ל"ב ע"ב) אי אמ"ג דאחמ"א עכ"ו תל מיהא לקוברו ט' או אין תל כלל עשה' ואמנם מהך דמנחות (דף כ"ד) מוכח דאין טומאה השני' תלה כלל וכלל ואפי' איסורא ליכא עשה' בטולה סוגיא ואמנם בדרך דמיון י"ל עוד בלתי' כן דכיון דשטר רק מלא יחלל יא' זה שמתולל ועמד ט' אי"כ הרי זה דומה לדרשא דחולין (דף ק"ג ע"ב) דכסן טמא האוכל ח"ט פטור משום דכתי' ומתו בו כי יחללוהו פרט לזו שמתוללת ועומדת והתם בחולין תלי להך דינא בפלוגתא דאחמ"א ע"ס וע"כ כי היכי דלענין אחמ"א תל מיהא לקוברו ט' ה"ה בדרך דמיון ואמנם בח"כ יליף איסורא מקרא דלע' יטמא וליט מטמא לאחרים עמה ומוכח קלח דהך דמיון דחיובה הוא דאיכא איסורא איכא הוא ג"כ משום דה"ל דמ"כ ולא מטעמא דתל לקוברו ט' דאלי"כ נוכח לומר דנ' מתלוקות בדבר דלמט' שמוח שרי לגמרי ולק"כ אסור נוקרא דלה יטמא ט' ולברייתא דמיר אסור מסברא דתל לקוברו ט' וע"ס רמב"ם ה' איסורי ביאה פ"ו ה"ג דבגרושה זונה ותללה ליכא לאו דלא יחלל משום חילול ידיה שהרי הן מתוללות ועומדות קודם ביאת ע"ס וע"ע ג"כ אי איסורא מיהא איכא לקוברו ט' כיון דזה דומה ג"כ לדרשא דחולין הג"ל דקרי לי' ה"ס אחמ"א ולענין אחמ"א הא קי"ל דתל מיהא לקוברו ט' וכמ"ס הפ"ג בכמה דוכתי ושא"ר אחרונים ז"ל ובחתי רק להעיר] :

כ"ל ע"י אין איסור תל על איסור. נסתפקמי כ"ג הבא על אחתו אלתנה אי נעשית תללה למ"ד דאחמ"א ובפשיעות נראה דכיון דאין חללה אלא מחיבורי מאנה וכן דאיסור האלתנה הא לא חיל אין כאן אלא איסור אחתו דאיני איסור כהונה ולא נעשית חללה ואלם למ"ד ביבמות (דף ל"ב ע"ב) דהא דאחמ"א היינו רק לענין שונע אבל פלס האיסור תל לקוברו ט' אי"כ נראה דמתחללת מפאת ע"ס האיסור ואמנם למאן דלית לי' ע"ס אחמ"א אפי' לקוברו ט' אכתי איכא למיבטי. ועוד נראה דאפי' למ"ד דתל לקוברו ט' טכ"ו הרי אינו לאו ע' יבמות שם (דף ל"ג ע"ב) מירי חטאות קמני או לאוי קמני איסורי בעלמא קחשיב לחתי גימ' לקוברו ט' וא"כ כיון דאין אל האיסור ערך לאו י"ל דאינה מתחללת על ידו ע' יבמות (דף ס' ע"א) פלוגתא אי יש חלל מחייבי עשה ויש לחלק דאש ע"ס האיסור הוא רק איסור עשה משא"כ כאן דע"ס האיסור הוא איסור לאו וע"כ נהי דמפאת אחמ"א אי' שיתול ממט ערך לאו עכ"ו כיון דאיסור בעלמא עכ"פ תל ממט שפיר מתחללת על ידו :

13

כיוה"כ ולפי שהוא נהנה מן ההקדש כשוגג חייב אשם מעילה כמו שיתבאר במעילה ולולי שהאכילה הזאת בשגגה אלא נתייב עליה חטאות. ויש בכאן ענינים ראויים שאבאר אותם לך דרך קצרה כדי שיתבאר לך בהם כל ההלכות האלו שבפרק הזה ובהם יתבאר לך מה שנאמר בהם משלישי מיבמות בהלכה שהבטחנו שם לדבר במקום הזה וזהו שהאיסורים הרבים שהלים על דבר א' אי אפשר אלא באחד משלשה צדדים או ככולם והוא איסור מוסף ואיסור כולל ואיסור בת אחת ואי אפשר שיחול איסור על איסור אלא באלו השלשה פנים לפי כלל העקרים שבידינו אין איסור חל על איסור המשל למה הדבר דומה כגון שיהיה בשר נבילה או בשר בהמה טמאה או חלב שנתבשר בחלב אינו חל איסור בשר בחלב על איסור הנבילה כדי שיהא האוכל ממנו חייב שתי מלקיות אלא מלקיות אחד בלבד כמו שנתבאר במסכת חולין והנני מבאר לך אלו שלשה עקרים כדוגמת מההלכה זו שאנו מפרשין אותה וכמו שביארו בגמרא ועל פיהן תקיש האיסורים אמרו שאמתת הדין הזה הוא שיהא האוכל נטמא קודם שיביא שתי שערות בשנים המסויימים לכשיגיע לפרקו נאסר עליו אכילת חלב ואכילת קדשים בטמאה בשעה אחת הרי אלו שני איסורים באין כאחת והייב גם כאן במעילה על האכילה הזאת לפי שקודם שהיתה בהמה קדש היה אסור לאכול חלבה ומותר ליהנות בו ולפי שהקדש נאסר בהנאה ומיגו דיתוסף ביה איסור הנאה איתוסף נמי איסור לענין אכילה דחייב על אכילתו אשם מעילה וזהו איסור מוסף וג"כ החלב הזה שאכל קודם שיהא נותר היה מותר לגבוה ואסור להדיוט וכשיהיה נותר נאסר לגבוה איתוסף נמי ביה איסור לענין אכילה ולפיכך חייב על אכילתו משום נותר ואם אכלו ביום הכיפורים איתוסף עליו איסור אכילת היום שהוא איסור כולל כל האוכלים וכל המשקים והואיל ואסור ביום לאכול בו דבר המותר הרי הוא ג"כ מוסף איסור בדבר האסור באכילתו לפי שהוא כולל החלב הזה בכלל מה שאסור

לאכול זהו איסור כולל ושומר אלו העקרים ושים אותם נגד עיניך לפי שאין חלין בדבר אחד איסורים הרבה אלא באחד משלשה עקרים והוא איסור מוסף ואיסור כולל ואיסור בת אחת. ואמר רבי מאיר דוגמא אחרת באיסור בת אחת והוא כשיוציא בפיו בשעת אכילתו שהוא חייב שמים משום מוציא מרשות לרשות בשבת וכן כיוה"כ לפי שאיסור שבת ואיסור יה"כ באין כאחת ואין בזה חולק אלא שההוצאה אינה אכילה כמו שאמרנו. ויש במה שנאמרו ונתנו עכשיו נקודה נפלאה אנו מייצגיו עליה לפי שהיא מפתח לענינים אחרים ומוסף על מה שיש בה מדקדוק הענין וזה שידוע הוא שבשר בחלב בהנאה והחלב בדרך (משל) [בישול] מותר בהנאה לכשיבושול החלב עם החלב למה אינו חל איסור בשר בחלב על איסור חלב והוא ההיקש שנבילה שהוא איסור מוסף כמו שאמרנו כאן בחלב הקדשים ונתייב על אכילתו מעילה לפי שניתוסף בו איסור הנאה והתשובה על זה שבשר בחלב נאסר בהנאה מפני שאסור הכתוב לאכילה כמו שהקדמו שכל איסור האכילה אסור בהנאה עד שיפרט לך הכתוב ואין שם כתוב שאסור אכילתו וכתב איסור הנאותה רק שני הענינים יחד הם איסור בשר בחלב ולפיכך כשאנו אומרים אין איסור חל על איסור לא יחול איסור בשר בחלב על איסור נבילה ולא יהיה אסור בהנאה אבל הוא מותר בהנאה והאוכל ממנו לוקה משום נבילה ואין שם איסור בשר בחלב כל עיקר לפי שלא חל ולא תהיה הקושיא במקומה עומדת ויהיה כמו חלב קדשים כשרה אלא אם אמרנו עליו שהוא אסור בהנאה כמו שאנו אומרים בקדשים והאוכל ממנו אינו חייב משום בשר בחלב או היה ראוי להקשות ואין הדבר כן אלא אנו אומרים שבשר זה בחלב לא נאסר בהנאה אלא תראה המשנה אמרה בפירוש שבשר בהמה טמאה מותר לבשל בחלב ומותר בהנאה וכבר נתבאר זה במקדמו וזכור הענין מפני שהוא מטעה הכל ותקיש עליו בכל הדומה לו.

בית שאול
ד משנה ארבע חטאות ואשם א'. עי' מו"ק מ"ט נשם המוס'. והני המוס' מוהיס כמ"ט הכ"ז כלן והמהרש"א נשבעות דף כ"ד, ועי' שעה"מ פ"ו משנעות ה"ח.

הג' וחי' הרש"ש
חיי"ט ד"ה ארבע חטאות. ואפי' לר"ש כו' כמו שאכתוב בו בסוף פ"ה. אלל מה יענה על חטאת דיה"כ דלמנה מחמת קד"ס. ובה"ח פליג באלל נגלה כיו"כ.

תפארת יעקב
בכ"ז א"ב ב"י כו' או שחה דם שרץ. ל"י מלי לירוק כמ"פ שין ט"ה דמטמא משום מגע וערפ"ג דהלכות. שזי מלמחי קן כהרש"ש. בא"ד אב"ה מ"ש עוד כו' לא ידענא מני"י. משנה ערובה הוא רפ"א דטהרות ע"ש. בא"ד ואז אינו רק ראשון לטומאה. עמ"ש שרן נמי ראשון לטומאה היא. בא"ד ותו כו' אפי"ה אינו חייב רק מלקות. אינו נגלה ורק נטמא שרן כמב הרמב"ד דחייב רק מלקות ולא נשרף ע"ש [מיהו אין זה מוכרח ע"ש]. בא"ד ואפשר דלתוס' כו' מיידי בכנסת ודא עבד. החוס' שם כתבו להדי' דמיידי נצמד ע"ש ד"ה ונגמס למקדש.

מלאכת שלמה

דהו בשלשה מ"מ השחא שנשטחו ונזרק דמן כהלכתן ליתנהו בשללה. אלל ליכא למימר דליירי צנבור שהרי קאמר צנמרא אקדשה מנא דליתוסף צנבור וכו' ולי היה מיידי צנבור לא היה אמר אקדשה שהרי קדוש צנבור רחם מוס' ו"ל. אלל שם צנבעות דף כ"ד ליכא צנמרא מאן דמוקי לה צנבור וליכא כמיה שני החס' אפרכא דפריך החס' משכחמ לה חמש כגון שאמר שבעה שלא אוכל חמרים ותכל דמנא דחילי לחמרים חילי נמי לחלבו ומשני כי קמני איסור הנאה מאליו אלל איסור הנאה מעמנו כגון ע"ש שבעה לא קמני אע"ג דליח ליה כולל נמי צאיסור הנאה מעמנו וליכא נמי מאן דמוקי לה החס' אכילת דר' אליעזר דאמר ק"פ שני דהוריות הנשיא מביא שיעיר ע"ש וצנמקנא משני החס' כי קמני מידי דחילי דוקא אמרי דליח ציה משש אלל שבעה דחילי נמי אמרי דליח ציה משש כגון שאישן ושלא אישן לא קמני ע"כ. וצנמרא פריך וליחני חמש חטאות ונוקמה כגון דאלל כוית פיוגול ומשני צנמרא צנמרא מיידי צנמרא צנמרא לא קמיידי ונותר ופיוגול צנמרא צנמרא ליכא דפגול אינו אלל דר' ענדות של דם הלך לא חיל עליה נותר. והדר פריך והרי משכחת פגול ונותר צנמרא צנמרא כגון וכו' ומשני צנמרא אחר קמיידי צנמרא אכריס לא קמיידי. ופריך והא נמי משכחת ליה צנמרא כגון וכו' ומשני צנמרא אחר קמיידי צנמרא וזיהיס לא קמיידי ופריך ולא והא קמני יוה"כ וצוים הכפורים כותבת הוא דמחייב וכותבת אית שני זמנים ומיך ר"פ להכי לא חנא פגול דלא מיידי צנמרא וזמני חלב. ודקא קשיא לך כותבת כגון דמליה לחלב צנמרא והשלמי לכוותבת אלל החלב עצמו אין בו אלל כוית ורב דאח צר אחא מתיי חמש חטאות וממירך לה כגון כוית פגול מצנמרא אחרת צנמרא ולא משני כהני שניי דקא משניין ופריך עליה צנמרא ויתמי שש חטאות ונוקמה כגון דאלל נמי כוית דס שהיא וית שלישי ומשני עליה דחנא צנמרא אכילה קא מיידי צנמרא אכילות לא קמיידי ושיעור חמרים דאין ציה הצלעיה מחזיק יומר משני זמנים: ואשם. מעילות שאפילו הוא כגון גזי אימורים זר הוא:

קאי ושהה אונקס למקדש דלמה לי שהייה כיון שהיפך צנמרא ממחייב דעבודה היא דלפילו החס' נפרק שני דשבעות דקבעי שיעור שהייה שיעור השתחוהה הני מילי כשנטמא צנמרא צנמרא אלל כשנטמא צנמרא כשנטמא לאלתר חייב אלל ושהה קאי באכילתו אזכין עמאין או בשתייתו משקין עמאין וכו' וכן פירש רע"ל. ר' אלעזר. גרסינן גלי יוד דהא פליג עליה ר' יהודה צנמרא וקרי רב עליה דר' אלעזר טובינא דחיימי. ועיין ב"ב פ' שמיני קרא דין ושכר אל חמס צנמרא א': אם הפסיק בה או שנתן לתוכה מים כ"ל שהן פטור. כך הגיה הר"ר יהוסף ז"ל וכתב כן מלמח. פירוש וקאי ארבעות דלעיל דהי לשון נקבה ע"כ. ואימה צנמרא פ' הדר דף ס"ד: פטור. ולענין נשיאות כפיס פסק הרמב"ם ז"ל צנמ"ו דלכות נשיאות כפיס סימן ד' דמותר: ד יש אוב"ה אבי"ה אחת. גמרא ס"פ הורק דשנמ ומוס' פ' חלון דף פ'. וצנמרא פ"ד אחין דף ל"ד וצנמרא שבעות שמים צנמרא דף כ"ד ומוס' וצמס פ' צ"ש דף מ"ד ודר"ם גיד הנשה ודק"פ כל הבשר דפ"ק דממורה דף ג'. ועיין צירושלמי ר"פ המיית. ועיין ברב אלפס ז"ל ספ"ד אחין שהארץ ז"ל לצאר מחניתיין דהכא דשייכא לחמניתיין דהמס' כמ"ש שם ספ"ד אחין. וביד ספ"ד דהלכות מ"א וצפ"ח דהלכות פסולי המוקדשין סימן י"ט וצפ"ש דהלכות שגגות סימן ד'. בפירוש רע"ז צאיסור גרידא כגון האוכל נבלת וכו'. אמר המלקט א"י כגון היכא דאמר שבעה שלא אוכל חלב ואכל דלינו חייב אלל משום חלב ולא משום שבעה דאין איסור חל על איסור וכן נזיר שאמר שלא אוכל נעזים ואכל אלל במקום איסור מוסף היכא דנימוספו אחרים על איסורו או צאיסור כולל היכא דכולל צנמרא המותרים עם צנמרא האסורין כגון נזיר שאמר שבעה שלא אוכל חמרים וענינים מגו דחל עליו איסור שבעה וחמרים חלה עליו נמי אענינים הרגומה ז"ל: ד חטאות ואשם אחד. וז"ל אחי לא חשיב חמשה כגון נשבע שלא יאכלנה ואלנה ו"ל מידי דלימה בשללה לא קמני. ומוקדשין דתני אע"ג

14

שלא יאכל שתייהן כאחת, ואילו אכל אחד מהן היה פטור, כאוכל חצי שיעור. ומוכח מזה, דאף היכא שההיתר לבדו בלא האיסור אינו חל, מ"מ אמרינן מיגו דכולל, וחלו שניהם, וה"נ בגיד, נהי דבלאו האיסור להדיוט לא יאסר לגבוה, מ"מ שפיר אמרינן מיגו וחלו שניהם:

(ב) אבל קשה לזה מדברי הרמב"ם צפיה"מ לכרימות ו"ג [ב] "צ"נקודה הנפלאה", שכתב דמשו"ה לא אמרינן בצער בחלב מיגו דאימוסף איסור הנאה אימוסף נמי איסור אכילה, משום דאיסור הנאה תלוי באיסור אכילה, וכיון שלא נאסר באכילה לא נאסר בהנאה כלל, ואמאי לא נימא מיגו ככה"ג, דהא אם יאסר באכילה יאסר גם בהנאה:

(ג) [שו"ר דהקושיא על הרמב"ם אפשר ליישב, דגבי צער בחלב, איסוה"ג הוא בתולדה מאיסור אכילה, וא"כ איסור אכילה נריך לקדום לאיסוה"ג, אבל בתאנים וענבים אין האיסור על האחד מכם השני, אלא כל אחד אסור מצ"ע, ושניהן אסורים מכם השצועה, והשצועה היא רק על שניהן ולא על אחד מהן, אבל אין אחד נריך לקדום לחצירו. ובשצועה שלא אוכל היום ואח"כ אמר שלא אוכל היום ומחר, דומה לתאנים וענבים ולא לצער בחלב [עיי' באור שמה פ"ד משצועות ו"ה]]. ועיי' בטה"מ ל"ח קפ"ז]:

(ד) והנה דברי הרמב"ם שם נריכין ביאור, שכתב דליכא קרא מיוחד לאכילה ואידך קרא להנאה, ובגמ' [חולין קט"ו ע"ב] מצוהר ההיפוך, דתלמא לא תצטל כתיבי, חד לאכילה וחד להנאה. אבל עיי' בצפ"ר המנחות ל"ח קפ"ז, שהרמב"ם הקשה על עצמו למה לא מנה איסור הנאה בצער בחלב ללא מיוחד, ותירץ דשני הלואין בצער וחלב לאכילה והנאה, הן עינין אחד, שהוזהרנו שלא ליהנות מצער וחלב בשום אופן, בין ע"י אכילה או הנאה אחרת, שגם האכילה היא מין ממייני הנאה. ונראה כוננו, דאף דכתיבי שני לואין, אבל הענין המוזהר מהן אינו אלא אחד, כמ"ש הרמב"ם בשורש ט', שאילו היו כחוצין עשרה פעמים לא תאכל דם, לא היו נחשצין צמנין המנות רק ללא אחד. וזהו כוננו בפירוש המשנה הנ"ל, דאינן שני איסורין נפרדין, אלא שניהן הן איסור אחד. ואף דכתיבי תרי קראי, היינו דאי מחד קרא, לא הוי ידעינן אלא איסור אכילה לחודיה, דהא לא כתיב בלשון לא תאכל, דליהוי משמע גם איסור הנאה, כדרי' אבהו [פסחים כ"א ע"ב], אבל השתא דכתיבי תרי קראי, גלי לן רחמנא דצער בחלב הוא כשאר איסוה"ג, דאיסור אכילתן והנאתן הוא איסור אחד:

(ה) אבל קשה, דאיך אפשר לומר בצער בחלב דאיסור אכילה והנאה איסור אחד הוא, הא צער בחלב אסור באכילה גם אם לא נהנה כלל, כגון שעירב צו דבר מר, או שאכלו רותח עד ששרף גרונו [רמב"ם מאכלות אסורות פ"ד ה"י א"א], וא"כ א"א לומר בצער בחלב דאיסורו באכילה

דאין ראייה מאשה לאיש, משום כי יקח ולא כי תקח, כמ"ש הר"ן צנדרים דף ל' ע"א [ד"ה ואשה נמי], וכן בקטן שקידש לאחר שיגדיל, כיון דחלות הקנין הוא בשביל גדול, מהני מעשה קטן:

(ו) ובספ"ב דגיטין [כ"ג ע"ב] אין עבד נעשה שליח לקבל גט אשה מיד בעלה משום שאינו בן כרימות. ויש להסתפק בפירושא דהך מילתא, אם הכונה שמפני שאינו בן כרימות אינו יכול להעשות שליח לקבלה, דהשליחות עצמה הוא ג"כ דין כרימות — ולפי"ז נשמע מכאן שאם היה נעשה שליח, היה יכול לעשות מעשה הגירושין, ואף שלעצמו אינו יכול לקדש ולגרש, היינו בכח עצמו, אבל אם בא בכח משלחו יכול לעשות מעשה הגירושין, אם היה שליח, אלא דהגריעותא היא שאינו נעשה שליח כלל — או שנפרש להיפוך, דאפילו אם נעשה שליח, מ"מ אינו יכול לעשות מעשה הגירושין, דלא עדיף מה שנעשה שליח לקדש מאילו קידשה לעצמו. ונראה ראייה לפירוש ראשון, ממ"ש הר"י מיגש [ח"ד בר"ן שם י"ב ע"א מדפי הר"ן] דדוקא לקבלה עבד אינו נעשה שליח אבל להולכה גם עבד כשר. ובשלמא אי נימא דהגריעותא היא בחלות השליחות, אפשר לבאר שיטה זו לפי דעת הרמב"ם [גירושין פ"ה ה"א, ד'] דבשליחות לקבלה נריך עדים לקיום הדבר, דהוי דבר שצערוה, ושליחות להולכה לא הוי דבר שצערוה, וא"כ ה"ה גם לענין לאו צר כרימות מפלגינן צהכי, אבל אם נפרש שהשליחות מחד עצמה יכולה לחול גם בצעד, אלא שאינו יכול לעשות מעשה הגירושין, א"כ אדרבא, עיקר הגירושין הוא ע"י המגרש ולא ע"י המתגרשת. ועוד דהא חזינן למ"ד דאדם מקנה דשלב"ל, יכול עבד לקדש לאחר שיסתחרר, וא"כ מוכח שבב"ב יכול לעשות מעשה הקידושין, וה"ה דיכול לקדש בשביל משלחו, אילו היה נעשה שליח, אלא על כרחק דהגריעותא היא בהשליחות עצמה, שאינו נעשה שליח כלל לגרש, משום דגוף השליחות הוי דבר שצערוה:

סימן ל'

פרק ד' אחין [ל"ב ע"א]

בענין אין איסור ח"י על איסור

(א) בתום ר"פ גיד הנשה [חולין צ' ע"א ד"ה קדשים] הקשו, דנימא מיגו דאימוסף איסור גיד לגבוה אימוסף נמי להדיוט. והמהרש"א שם הקשה, דהא כל פסולו לגבוה הוא משום איסורו להדיוט, וכיון דאינו אסור להדיוט, משום דאין איסור חל על איסור, ממילא הוא כשר לגבוה ואין כאן מוסף. ועיי' ספ"ג דשצועות [כ"ד ע"ב] שצועה שלא אוכל תאנים, וחזר ואמר שצועה שלא אוכל תאנים וענבים, מיגו דחיילא אענבים חיילא נמי אתאנים. והתם אילו לא חיילא אתאנים לא חיילא נמי אענבים, דהא שצועהו היתה

15

זקודם לשתי הלחם, מפני שהוא ג"כ חדש לגבוה, דהא מה"ט לא יציא קודם לשתי הלחם, מפני שהוא חדש לגבוה. ומ"מ השיב יהודה זר' נחמיה דאיכא למיפרך, לחדש זה חמור, דאסור גם להדיוט, וחדש זה קיל, דמוותר להדיוט: **אלא** דקשה לפי"ז מירושלמי סוכה ס"פ לולב וערבה ופ"ד ה"ז דמיס מגולין פסולין למזבח משום ממשקה ישראל, כיון דאסורין להדיוט משום סכנתא. ולגבי גזוה לא שייך האי טעמא דסכנתא, אלא דמ"מ כיון דאסורין להדיוט פסולין לגבוה, ומוכת מזה דהאיסור להדיוט פסולו לגבוה. ואפשר דלהירושלמי תרוייהו טעמי איתנהו. מיהו זרש"י ומוס' ס"פ לולב וערבה ופ"ח ע"ב ד"ה שריין וחמיס, פירשו טעמים אחרים לפסול מים מגולין ע"ש:

(1) **ובדברי הרמב"ם** הנ"ל מצוה דהא דאין איסור חע"א, הוא דאין האיסור השני חל כלל, דהרי כתב דמשו"ה מותר זשר בחלב גם בהנאה, אף דמטעם נבילה או חלב אינו אסור בהנאה, וכן לענין שלא כדרך אכילה, דשרי בנבילה ובזשר בחלב אסור, והכא שרי מטעמא דאין איסור זשר בחלב לחאין, ואי נימא דככל מקום דאין חע"א, ישנו להאיסור השני אלא דאין נענשין עליו, א"כ איך יהא מותר בהנאה ושלל כדרך אכילה, דהרי אסור גם בזכילה משום זשר בחלב אלא שאין לוקין עליו.

וברתום' פרק ד' אחין (ל"ג ע"א) ד"ה אלא מליקה צבת אחת הוא דמשכחת לה, וא"ת היכי הויה צבת אחת, והא מיד כשנמלקה הויה נבילה, ואיסור זרות לא חייל עד אחר זריקה, שיש שעת היתר לכהנים וכו', וי"ל דאיסור נבילה נמי לא חייל עד אחר זריקה דנפקא איסור מעילה, דלא חל איסור נבילה על איסור מעילה וכו', ואע"ג וכו' דהיתר זריקה שנינו, ומשנראה לזריקה נפיק מדי מעילה, מ"מ איסור איכא עד שיזרוק, הילכך לא חל איסור נבילה עד אחר שיזרוק עכ"ל. ואי נימא דהא דאחע"א הוא רק לענין עונש, אצל איסורא איכא, אכתי תיקשי איך חל איסור זרות על איסור נבילה שחל מיד כשנמלקה, וכמו שאיסור נבילה לא חל על איסור מעילה, אף דליכא מעילה משנראה לזריקה, ה"נ לא יחול איסור זרות על איסור נבילה, אף דעונש נבילה ליכא. ומוכת מזה דצמקוס דאחע"א, גם איסורא ליכא. [וכן מצוה להדיא צמוס' ר"פ גיד הנשה וצ' ע"א ד"ה קדשים], דמשום דאין איסור גיד חל על איסור מוקדשין, מותר לחכול הגיד אחר זריקה ע"ש:]

(ח) **ובשו"ת צמח צדק** (סי' ס"ט), דן שם איך חל איסור נולד ציוס טוב על איסור טריפה. והתם ליכא נפק"מ כלל לענין עונש אלא לענין איסורא גרידא, ומצוה דעתו צפשיעות דליחא לאיסורא כלל צמקוס דאחע"א².

הוא מפני שהוא מין ממניי הנאה, והדרה קושיא לדוכתא, למה לא יאסר בהנאה אפילו אין צו איסור אכילה. וגם זריך זיאור, למה לא נאמר גם בהקדש שאיסור אכילה והנאה איסור אחד הוא, וראינו (רמב"ם מעילה פ"א ה"ג) שבהקדש לוקין על הנאה, משא"כ בכל איסוה"נ אין לוקין על הנחתו, לדעת הרמב"ם [מאכלות אסורות פ"ח ה"טז], ועיין צמל"מ ריש הלכות מעילה [שם]:

(1) **עב"פ** מדברי הרמב"ם נראה דעמ מהרש"א, דלא אמרינן מיגו דחייל אהיתרא חייל נמי לאיסורא אלא היכא שהיתר ראוי להיות נאסר לצדו גם בלא האיסור, ושפיר הקשה מהרש"א דאם לא יחול איסור גיד להדיוט לא יחול גם לגבוה, וזכה"ג לא אמרינן מיגו.

אלא דמטעם אחר ל"ק קושיא מהרש"א, דנהי דאין אחע"א, מ"מ ישנה לסיבת האיסור. ותדע, דודאי לענין תפיסת קידושין לא יועיל הך דאחע"א לומר שאינה ערוה ותפסי בה קידושין, והוא מהאי טעמא, דסיבת האיסור לא פקעה, ובהא סגי למנוע קידושין מלחול. וה"ה לענין ממשקה ישראל, אף דאין אחע"א, מ"מ לא מיקרי ממשקה ישראל, כיון דישנה לסיבת האיסור.

ובן מוכח צמוס' מנחות (ס"ח ע"ז ד"ה לא), דהא דיחזי ר' טרפון וקא קשיא ליה מה בין קודם לעומר לקודם לשתי הלחם, אמר לפניו יהודה זר' נחמיה, לא אם אמרת קודם לעומר שכן לא הותר מכללו אלל הדיוט, תאמר קודם לשתי הלחם שהותר מכללו אלל הדיוט, וצמוס' שם, חימה דנקט האי לישנא, דהוה ליה למימר קודם לעומר אסור משום דזעינן ממשקה ישראל, ונראה דר' טרפון נמי לא אישתמיטתיה האי טעמא, אלא דקשיא ליה מה בין קודם לעומר לקודם שתי הלחם, ונילף קודם לשתי הלחם מקודם לעומנו כו' עכ"ל. ולכאורה אין תירוט מוצן, דכיון דקודם לעומר פסול משום דלא הוה ממשקה ישראל, וקודם לשתי הלחם, דמוותר להדיוט, שפיר הוה ממשקה ישראל, איך אפשר ללמוד זה מזה:

וגראה דזהא דאמרינן דהאיסור להדיוט פסול לגבוה משום דזעינן ממשקה ישראל, יש לפרשו צשני אופינים. (א) דהאיסור להדיוט פסולו לגבוה. כגון חדש קודם לעומר, דאסור להדיוט מפני שהוא חדש, ופסול לגבוה לא מפני שהוא חדש, אלא מפני שאסור להדיוט. (ב) י"ל דאוחה הסיבה צענמה שאוסרתו להדיוט, פוסלתו לגבוה. דכמו שאסור להדיוט מפני שהוא חדש, ה"נ פסול לגבוה מפני שהוא חדש, ולא מפני שאסור להדיוט, דאין פסולו לגבוה מפני האיסור להדיוט, אלא מפני סיבת האיסור. ולפי זה שפיר יש ללמוד קודם לשתי הלחם מקודם לעומר, דכמו דפסול קודם לעומר מפני שהוא חדש, ה"נ יש לפסולו

16

א עיין לקטו ט"י מ"ב אות ג' ד"ה ומה נראה. ב עיין לקטו ט"י ס"א אות ד'.

שעת הכושר, דאין זה פירכא רק כל דהו⁶. והא דיליף אסי לקמן (לב) וקא פריך מה לערלה שכן לא היה להם שעת הכושר, וחשיב לה פרכא גמורה⁷, משום דתמן לא היה לאיסור ערלה מעולם לבא להיתר, והאיסור חל מעיקרו⁸, מה שאין כן בנבילה לא היה איסור נבילה מעיקרו רק שהיה אסור משום אבר מן החי ובשר מן החי, והיה מצי להיות היתר על ידי שחיטה, אם כי⁹ זה סברה להיות מפני זה שינוי בדין. ועיין רש"י פרק קמא דבכורות דף י, ע"א ד"ה לדידיה נמי: (לצורך ישראל עצמו היתה לו שעת הכושר), אבל שור הנסקל (ועגלה ערופה) לא היתה לו שעת הכושר אפילו קודם לכן, דבהמה בחייה בחוקת איסור עומדת — עכ"ל רש"י — אך אין זה רק פירכא כל דהו¹⁰]. לא אם אמרת בחלב ודם שכן חייבין עליו כרת (תאמר בבשר בחלב שאין איסורו משום כרת [ואם כן תו אם תאמר גיד ונבילה יוכיחו הוה הדר דינא, ואף בתלתא אם הדר דינא פרכינן כל דהו¹¹], וכמו שפירש ריש לקיש בפרק כל הבשר (חולין) דף קיג, ע"א¹² ודו"ק] תלמוד לומר "לא תאכלנו" (הביא בשר

בחלב שאסור באכילה). וכפי הנראה שלזה כיוון ריש לקיש באמרו חדא מתלתא אי הדר דינא ואתי במה הצד פרכינן כל דהו, דלדברי איסי אין צורך לזה, רק ליישב דברי רבי עקיבא, ודו"ק בכל זה.

כג, יט (לא תבשל גדי)

שם (מכילתא פרשה כ) רבי אומר: (דברים יד, כא) "או מכור לנכרי... לא תבשל גדי", אמרה תורה כשתמכרונו לא תבשלנו ותמכרונו (מכאן למדת שאסור בהנאה, עכ"ל המכילתא). הנה לפי גירסא זו אתי שפיר מה דקאמר הגמרא בכריתות דף כג, ב, דהא רבי דסבירא ליה איסור חל על איסור, והני מילי איסור חמור על איסור קל, אבל איסור קל על איסור חמור לית ליה. וכתב רש"י (והא דאיסור חמור חל על הקל) לא אתפרש לי היכא (עכ"ל רש"י). ולפי זה ניחא, דלפי מה שפירש הרמב"ם בפירושו למשנה בכריתות, דלמאן דאמר אין איסור חל על איסור, בבשר בחלב לא מתסר בהנאה כיון דליכא איסור אכילה. יעויין שם². אם כן הכא דמתסר בהנאה למוכרו לעובד

מתרתי — אפילו כל דהו פרכינן, חדא מתלת — אי הדר דינא ואתי במה הצד, פרכינן כל דהו, ואי לא, קולא וחומרא פרכינן כל דהו לא פרכינן.

(כג, יט) 1. בסוגית "לא תאכלו כל נבילה, לגר אשר בשערך תתננה ואכלה". כלומר, איסור אכילת נבילה והיתר הנאה ממנה. זאת לעומת איסור הנאה (להלן במכילתא) אם יבשל את הנבילה (האסורה באכילה) בחלב (המותר בשתיה). כידוע בישול בשר (כשר המותר באכילה) בחלב כשר (המותר בשתיה) אסור בשלושה לאוין (אכילה, שתיה, הנאה). סוגיתנו עוסקת בענין איסור (בישול) חל על איסור (נבילה). נכדי להקל על הלומד בהערות להבחין בין חלב ובין חלב (חי"ת צרויה) כתבנו את השני בתוספת יו"ד (חילב)]. 2. פרק ג משנה ד (תרגומו של ר"י קאפח)... ויש כאן כללים ראוי שאבארם לך בקיצור... והם: שאלו האסורים הרבים הנקבצים

את איסור אכילת תערובת בשר בחלב. 6. אבל אילו היינו לומדים מן הצד השוה של שניים בלבד יכולנו להקשות פירכא כל שהוא כדי לדחות את הלימוד ה"חלש" של ה'מה מצינו'. 7. ואילו כאן הקושיא לא היתה שעת הכושר לפי דברי רבינו נחשב כפירכא כל דהו בלבד, ולכן אין מביאים אותה. 8. וזוהי סיבה, אפוא, לומר 'לפיכך אסור בהנאה' (מכילתא שם). 9. נראה שצ"ל אם כן, כלומר לא הרי אי שעת ההיתר של עולה כהרי אי שעת ההיתר של נבילה. 10. וכאמור, פירכא כל דהו אינה מועילה כשלומדים מן הצד השוה של שלושה גורמים. 11. ולכן המכילתא לא התזירה את הדין, באשר אז יכולנו לפרוך 'מה לאלה שלא היתה להם שעת ההיתר'. 12. צריך להיות חולין קטז, ב: אלא אמר ליה רב מרדכי לרב אשי, הרי אמרינן משמיה דריש לקיש (ק"ז, א): חדא מחדא — קולא וחומרא פרכינן, כל דהו לא פרכינן; חדא

(19)

כוכבים כשמבשל נבילה³, אם כן אתו איסור דבשר בחלב וחייל על איסור נבילה, אלמא דאיסור חמור חייל, דהוא חמור, שכן בפני עצמו אסור בהנאה⁴. דאם לא היה חל לענין איסור אכילה לא היה חל לאיסור הנאה, דהנאה ואכילה בני ענין אחד הוא⁵. תדע, דלא לקי כשאוכל בשר בחלב שתיים – אחד משום אכילה ואחד משום הנאה. ולרמב"ם לא לקי על כל הנאה כלל וכלל⁶, לבד במוקדשין⁷

דהקדש ממונא דגבוה הוא, וממונא לא שייך שיהא 'אין איסור חל על איסור', כיון דממונא הוא, ובודאי אסור להתהנות מממון דחבריה, דאטו משום דממון גבוה הוא גרע⁸? ! אתמא ! וכיון דאיתוסף איסור הנאה⁹, הוי איסור מוסיף במוקדשין. וזה ביאור נפלא בסייעתא דשמיא לנקודה הנפלאה של הרמב"ם שם שקיצר באמרים כדרכו¹⁰. ועיין טעם המלך¹¹ ופתח הבית¹², והנראה לעניות דעתי כתבתי. והך

בדבר אחד לא יתכן אלא באחד משלושה פנים או בכולם יחד, והם: (א) איסור מוסיף (ב) איסור כולל (ג) איסור בת אחת. אבל אין שום דרך שיחול איסור על איסור בזולת שלושה פנים הללו, כי מן הכללים אצלינו – אין איסור חל על איסור. המשל בכך, אם היה בשר נבילה או בשר בהמה טמאה או חילב שנתבשל בחלב, לא יחול איסור בשר בחלב על איסור הנבילה שיהא האוכל ממנו חייב שתי מלקיות, אלא מלקות אחד בלבד כמו שנתבאר בגמרא חולין (קיג, א) ... ויש בדברינו אלה נקודה נפלאה נעיר עליה, לפי שהיא מפתח לענינים אחרים נוסף למה שיש בה מדיוק העיון, והיא: מן הידוע שבשר בחלב אסור בהנאה, והחילב דרך משל מותר בהנאה, ואם בישל החילב בחלב מה טעם לא יחול איסור בשר בחלב על איסור חילב, והוא הדין בנבילה בהיותו איסור מוסיף... והתשובה לכך שבשר בחלב לא נאסר בהנאה אלא מחמת שאסר הכתוב אכילתו לפי הכלל שביארנו, שכל שנאסר באכילה נאסר ליהנות בו עד שיפרוט לך הכתוב כדרך שפירש בנבילה (פסחים כא, ב). ואין בו פסוק האוסר אכילתו ופסוק האוסר ליהנות בו, אלא שני הדברים יחד הם איסור בשר בחלב. וכיון שאמרנו 'אין איסור חל על איסור', ולפיכך לא יחול איסור בשר בחלב על איסור נבילה, הרי לא יהא אסור בהנאה אלא יהא מותר בהנאה, ובאוכלו לוקה משום נבילה, וירד איסור בשר בחלב לגמרי לפי שלא חל. 3. בחלב. 4. מדין בשר בחלב. 5. 'אלא שני הדברים יחד הם איסור בשר בחלב' (רמב"ם שם). 6. ה' מאכלות אסורות ה, טז: כל מאכל שהוא אסור בהנאה, אם נהנה ולא אכל, כגון שמכר או נתן לגוי או לכלבים – אינו לוקה,

18

ומכין אותו מכת מרדות, והדמים מותרים, ככל דבר שאסור באכילה ומותר בהנאה, אף על פי שהוא מותר בהנאה – אסור לעשות בו סחורה ולכון מלאכתו בדברים אסורים, חוץ מן החילב, שהרי נאמר בו "יעשה לכל מלאכה". לפיכך אין עושין סחורה לא בנבילות ולא בטריפות ולא בשקצים ולא ברמשים. 7. הלכות מעילה א, ג: כל המועל בזדון – לוקה, ומשלם מה שפגם מן הקודש בראשו. 8. כלומר האיסור ליהנות מן ההקדש היא אמנם מדין איסור והיתר, אבל יסודו הוא בדיני ממונות של הקדש. לכן אם ניתוסף איסור הוא יחול עליו, כי זהו בעצם ממון חל על איסור, וזה בודאי חל. 9. לאיסור מעילה הקודם, שהוא בעצם איסור בדיני ממונות. 10. פירוש המשניות לכריתות שם: ... בהיותו איסור מוסיף כמו שאמרנו כאן בחילב הקדשים וחייבנו על אכילתו מעילה מחמת שנוסף בו איסור הנאה... אבל היה מקום להקשות ויהיה דומה לחילב הקדשים, אילו אמרנו שהוא אסור בהנאה כדרך שאמרנו בקדשים... על קיצור לשונו של הרמב"ם בדבר ההבדל שבין איסור הנאה רגיל ובין מעילה בקדשים, הוסיף רבינו את ביאורו בדבר ההבדל בין איסור הנאה אשר מקורו בדיני איסור והיתר לעומת איסור הנאה אשר מקורו בדיני ממונות. 11. הלכות איסורי ביאה פרק ז. 12. סימן טז ענף ג. ... והנה לכאורה כוונת דבריו דהקדש אכילה והנאה איסורין חלוקין וכו' וא"כ הוי הנאה הוי כאכילה מיירי שפיר מוסיף, משא"כ בבשר בחלב עיקר האיסור אכילה וכיון שלא חל אכילה גם הנאה לא חל... והנה הלח"מ פרק ט מהל' מאכלות אסורות ה"ו חילק ג"כ באופן זה דשאני הקדש דלוקין על הנאה, משא"כ בבשר בחלב

ומתוך כך הקשה דע"כ א"א לומר דהנאת האכילה נאסרה בו, אך מדברי רש"י ותוס' בסוגיין מבואר דאף אם אין בו בנו"ט יש הנאה באכילתו, דמדברי רש"י מבואר דאין בגידין נותן טעם בשר (עיין בלשונו שחזר על דבריו בזה) ומשמע דבודאי יש בו טעם כל שהוא אלא שלא הוי בכלל נבילה כיון שאין בו טעם חשוב כבשר, וכן משמע בתורה ור"ש שכתבו דאף לחזקיה משמע איסור אכילה דגיד הנשה אף איסור הנאה דלא שייך בו אכילה, וביאור דבריהם נראה דאף למ"ד אין בגידין נותן טעם מ"מ יש הנאה באכילתו או משום דס"ל להתוס' (וכן לרש"י כנ"ל) כשי' הרשב"א (חולין נ"ט) דלכו"ע יש בגידין טעם קלוש אלא שנחלקו אם טעם קלוש זה אוסר או לא, (ועיין נסו"ד ס"י ק' ס"ק ז' ונמטה יומן עס סעיף ב') או משום דגדר הנאת אכילה אינה כלל הנאת טעמה הטוב של המאכל אלא הנאת השביעה ואף בגידין שאין בהם בנו"ט

מ"מ יש בהם הנאת אכילה וע"י אכילתן ירגיש האוכל הרגשת השביעה שהוא גדר הנאת אכילה שנאסר ע"י תורה, ובוזה חידשו התוס' דרק באוכל שיש בו הנאה חשובה דהיינו רוב האוכלין שיש בהם טעם יש מקום לומר דאסרה תורה הנאת האכילה בלבד ולא שאר ההנאות כיון שהיא החשובה מכל ההנאות אבל בגיד הנשה למ"ד שאין בו בנו"ט אף שיש בו הנאה מסויימת כנ"ל מסתבר דלא עדיף הנאה זו משאר כל ההנאות וכל ההנאות הוי בכלל אף לחזקיה ודו"ק בזה, ועכ"פ מבואר בדברי הראשונים דיש אף בג"ה הנאה באכילתה אף אם אין בו בנו"ט וא"כ אף בו שייך לומר דהתורה אסרה הנאת האכילה וכל שאר ההנאות בכלל כנ"ל ולק"מ קושי' רעק"א לשיטת הרמב"ם.

(ועיין מה שהארכתי במנחת אשר לפסחים (ס"י ע"ו) בגדר "הנאת אכילה").

ב

בביאור הנקודה הנפלאה של הרמב"ם

כתב הרמב"ם בפיה"מ בכריתות (פ"ג משנה ד') "ויש במה שנשאנו ונתננו עכשיו נקודה נפלאה אנו מייעדין עליה לפי שהיא מפתח לענינים אחרים ומוסף על מה שיש בה מדקדוק העיון. וזה שידוע שבשר בחלב אסור בהנאה וחלב דרך בישול מותר בהנאה, לכשיבושל החלב עם החלב למה אינו חל איסור בשר בחלב על איסור חלב

והוא ההיקש שנבילה שהוא איסור מוסיף כמו שאמרנו כאן בחלב הקדשים ונתחייב על אכילתו מעילה לפי שניתוסף בו איסור הנאה. והתשובה על זה שבשר בחלב נאסר בהנאה מפני שאסרו הכתוב לאכילה כמו שהקדמנו שכל איסור האכילה אסור בהנאה עד שיפרט לך הכתוב, ואין שם כתוב שאוסר אכילתו

(19)

וכתב איסור הנאתו, רק שני הענינים יחד הם איסור בשר בחלב ולפיכך כשאנו אומרים אין איסור חל על איסור לא יחול איסור בשר בחלב על איסור נבילה ולא היה אסור בהנאה אבל הוא מותר בהנאה והאוכל ממנו לוקה משום נבילה ואין שם איסור בשר בחלב כל עיקר לפי שלא חל ולא תהיה הקושיא במקומה עומדת ויהיה כמו חלב הקדשים בשוה אלא אם אמרנו עליו שהוא אסור בהנאה כמו שאנו אומרים בקדשים והאוכל ממנו אינו חייב משום בשר בחלב אז היה ראוי להקשות, ואין הדבר כן אלא אנו אומרים שבשר זה בחלב לא נאסר בהנאה אלא תראה המשנה אמרה בפירוש שבשר בהמה טמאה מותר לבשל בחלב ומותר בהנאה וכבר נתבאר זה במקומו וזכור הענין מפני שהוא מטעה הכל ותקיש עליו בכל הדומה לו" ע"כ.

ודבריו נעלמים וטמירים, ומגששים אנו באפילה לא רק להבין פשר דבר בעצם הסברא, אלא גם לדעת מה האור הגדול הגנוז כאן ועל מה מאירים קרני הודו, עד שכתב הנשר הגדול שהיא נקודה נפלאה שהוא מפתח לענינים אחרים, ואכתוב את הנלענ"ד.

הנה פשטות כונתו דעיקר איסור בב"ח איסור אכילה הוא ואיסור ההנאה טפל הוא ומסובב ע"י איסור אכילה, ולפיכך בעינין שקודם יחול איסור אכילה ורק על ידו יחול גם איסור הנאה, וכיון שאיסור אכילה אינו יכול לחול על החלב

משום שאין איסור חל על איסור אי אפשר יחד הם איסור בשר בחלב ולפיכך כשאנו אומרים אין איסור חל על איסור לא יחול איסור בשר בחלב על איסור נבילה ולא היה אסור בהנאה אבל הוא מותר בהנאה והאוכל ממנו לוקה משום נבילה ואין שם איסור בשר בחלב כל עיקר לפי שלא חל ולא תהיה הקושיא במקומה עומדת ויהיה כמו חלב הקדשים בשוה אלא אם אמרנו עליו שהוא אסור בהנאה כמו שאנו אומרים בקדשים והאוכל ממנו אינו חייב משום בשר בחלב אז היה ראוי להקשות, ואין הדבר כן אלא אנו אומרים שבשר זה בחלב לא נאסר בהנאה אלא תראה המשנה אמרה בפירוש שבשר בהמה טמאה מותר לבשל בחלב ומותר בהנאה וכבר נתבאר זה במקומו וזכור הענין מפני שהוא מטעה הכל ותקיש עליו בכל הדומה לו" ע"כ.

ופברא עמוקה זו מושתתת על הנחה כללית בדרכי התלמוד וההגיון דלעולם צריך שתקדם הסיבה למסובב על ידו וכבר הארכתי ביסוד זה במנחת אשר לפסחים (סי' י"ג) ולגיטין (סי' ל"ג) שם ביארתי דמה שמצינו גיטו וידו באין כאחד אינו כלל אלא יוצא מן הכלל, ועוד נתבאר שם טעם הלכה זו דגיטו וידו באין כאחד במה שונה הוא מכלל דיני התורה שבהם בהכרח קודמת הסיבה לתוצאותיה עי"ש.

אמנם תוספת חידוש יש בנקודה הנפלאה כאן דלא רק בסיבה ומסובב שע"י מעשי האדם כגון בקנין וקידושין וכדו' נאמר כלל זה דבעינין שתקדם סיבה למסובב, אלא אף ביסוד דיני התורה ומצוותיה יש סיבה ומסובב ואף בזה בעינין קדימת סיבה לתוצאותיה ואף שלא שייך בזה כלל מוקדם ומאוחר בזמן אלא מוקדם ומאוחר בבה"מ אף בזה צריך שתקדם סיבה למסובב ועיקר לטפל, וזה ביאור כונת הרמב"ם דאיסור האכילה בב"ח סיבה הוא לאיסור הנאה שכאילו מסובב על ידו וטפל לו ובעינין שתקדם איסור אכילה לאיסור ההנאה, ואף שאין כאן קדימת זמן דלא

20

שייך כלל קדימה בזמן בסיבה ומסובב שבעצם דין התורה, אך מ"מ צריך שבכח תקדם הסיבה לטפל לו וכיון שאיסור האכילה אינו יכול לחול על החלב אלא

ע"י איסור ההנאה א"א שיחולו שניהם כאחד וממילא אין איסור חל על איסור. זה הנראה עומק דברי רבינו הגדול הרמב"ם בנקודה נפלאה זו.

ג

אך לכאורה סותר הרמב"ם את דברי עצמו בגדר איסור האכילה והנאה דבב"ח בדבריו אלה בפיה"מ מבואר דאיסור אכילה עיקר הוא ואיס"ה כאילו תלוי בו וטפל לו, ובספר המצוות הנ"ל הלא ביאר דדבר אחד הם וכל דרכי ההנאה בכלל הנאת האכילה הם לענין איסור התורה. ונראה בזה דלא זו בלבד דאין דבריו סותרים אלו את אלו אלא משלימים הם זא"ז ביסוד הדבר. דהנה נראה דבדעת הרמב"ם יש בזה גדר דק והוא, אילו היו איסור אכילה והנאה דבר אחד ממש ואין הנאת האכילה אלא אחד מדרכי ההנאה בלבד ואין בו יתרון וייחוד כלל, פשוט היה דאיסור בב"ח איסור מוסיף הוא על איסור חלב דהלא אסור בהנאה הוא, וכן אילו

איסור אכילה והנאה תרי מילי הן וכהבנת הרעק"א הנ"ל דאיסור אכילה לחוד (ומעשה האכילה נאסר) אלא שגזה"כ הוא וילפינן מנבילה דגם הנאה נאסרה, פשוט דאיסור ההנאה איסור מוסיף הוא ואיסור חל על איסור, אך באמת נוקט הרמב"ם דרך ממוצע והוא, דשרש האיסור, הנאת האכילה היא משום שהנאה זו עיקרית וחשובה מכל ההנאות וכל שאר ההנאות נאסרו משום הנאת אכילה וטפלים לה, ורק משום כך צריך שתקדם איסור אכילה לאיסור הנאה, וזה המבואר בלשון הרמב"ם גם בפיה"מ דאין איסור האכילה ואיסור ההנאה שני דברים אלא חד הם אף שאיסור אכילה עיקר, ודו"ק בזה כי הדברים עמוקים, שמחים ומאירים.

ד

וילפי מסקנת דברינו בדעת הרמב"ם דעיקר איסור מאכ"א אכילה היא אלא שנתחדשה הלכה דגם שאר הנאות בכלל, נראה לבאר את דברי הרמב"ם (פ"ח ממאכלות אסורות הלכה ט"ז) דאין לוקין על ההנאות אלא על אכילה בלבד וכבר נתקשו הראשונים

בביאור שיטתו דכיון דקיי"ל כר' אבהו דגם הנאה בכלל "לא יאכל" למה לא ילקה, וכבר הארכתני בדברי המגיד משנה והחינוך במנחת אשר לפסחים (סי' כ"ו) ושם נתבאר הקושי הגדול והדוחק הרב שבדרכיהם, ולענ"ד מקום הניחו בזה לגדור בו.

(24)

ונראה דהרמב"ם הלך בזה לאור כלל גדול שחידש במקומות רבים, דבמצוות התורה יש עיקר המצוה ומה שנכלל בה, ואבאר כונתי במקורות מדברי רבינו, א' בסהמ"צ (מ"ע פ"ט) כתב דמצות אכילת בשר הזבח עיקרה באכילת כהנים את החטאת וכמ"ש חז"ל (פסחים נ"ט) "ואכלו אותם אשר כופר בהם, מלמד שהכהנים אוכלים ובעלים מתכפרים", ומ"מ אכילת קדשים קלים ותרומה נגררים אחרי המצוה", ב' (נפ"ז מהל' יו"ט הי"ז) כתב לגבי מצות שמחת יו"ט "וחייב אדם להיות בהן שמח וטוב לב הוא ובניו ואשתו ובני ביתו וכל הנלוים עליו שנאמר ושמחת בחגך, אעפ"י שהשמחה האמורה כאן היא קרבן שלמים כמו שאנו מבארים בהל' חגיגה, יש בכלל אותה שמחה לשמוח הוא ובניו וב"ב זכ"ל אחד כראוי לו", וגם בלאוין מצינו יסוד זה בדברי הרמב"ם, ג' (פ"ז ממלכ"ס ה"ט) כתב "אין קוצצין אילני מאכל וכו' וכל הקוצץ לוקה" ושם (פסל"ס י') "ולא האילנות בלבד אלא כל המשבר כלים וקורע בגדים והורס בנין וכו' עובר בלא תשחית ואינו לוקה אלא מכת מרדות מדבריהם", ורבים

נתקשו בדבריו דמחד כתב דעובר בלא תשחית ומשמע דהוי מן התורה, ומאידך כתב דאינו לוקה אלא מרדות, ושיטתו מבוארת דאין מלקות אלא על עיקר הלאו ופשטותו ולא על מה שנכלל בו בהיקש המוסר והשכל, ועיין בספר המצוות (ל"ט נ"ו) "שהזהירנו מהשחית האילנות וכו' וכן כל הפסד נכנס תחת לאו זה" הרי לן בשיטת הרמב"ם דעיקר המצוה לעולם הוא המפורש בתורה אף שנכלל בה גם כל הדומה לה בסברא, ובלאוין אינו לוקה אלא על עיקר המצוה, והדברים מאירים בפשטותן.

ולו"ד גדולי הדורות שנסתבכו בשיטת הרמב"ם במה שאין לוקין על איסור הנאה, נראה בזה דגם הלך הנשד הגדול בדרכו הסלולה, דעיקר האיסור אכילה היא דמקרא מלא דבר הכתוב לא יאכל, לא תאכלו, אלא שגם שאר דרכי ההנאה נכנסים תחת לאו זה, ולכן אין לוקין אלא על האכילה ולא על שאר דרכי ההנאה, ודו"ק בזה כי הדברים שמחים ומאירים.

(22)

מוסיף אסור על הדבר האסור באכילה לפי שהוא כולל את החלב הזה בכלל מה שאסור לאכל, וזה הוא אסור כולל. וידוע שהוא צריך להוסיף על הכזית הזה אוכל אחר להשלימו לככותבת ואחר כך יתחייב משום אוכל ביום הכפורים.

וזכור כללים אלו ושימם נגד עיניך, לפי שלא יצטרפו בפעולה אחת אסורים רבים אלא באחד משלשה כללים אלו או בכולם, והם אסור בת אחת ואסור כולל ואסור מוסיף. והביא ר' מאיר דוגמא לבאר בה אסור בת אחת והוא אם הוציאו בפיו בעת אכילתו הרי זה חייב שתים משום מוציא מרשות לרשות בשבת וכן ביום הכפורים כי אסור שבת ואסור יום הכפורים באין כאחד ואין בזה חולק, אלא שהדבר כמו שאמרנו הוציאה זולת האכילה ואנחנו לא אמרנו אלא היאך יתחייב חטאות הרבה על אכילה אחת.

ויש בדברינו אלה נקודה נפלאה נעיר עליה, לפי שהיא מפתח לענינים אחרים נוסף למה שיש בה מדייק העיון, והיא, מן הידוע שבשר בחלב אסור בהנאה, והחלב דרך משל מותר בהנאה, ואם בשל החלב בחלב מה טעם לא יחול אסור בשר בחלב על אסור חלב, והוא הדין בנבלה, בהיותו אסור מוסיף כמו שאמרנו כאן בחלב הקדשים וחייבנו על אכילתו מעילה מחמת שנוסף בו אסור הנאה, והתשובה לכך שבשר בחלב לא נאסר בהנאה אלא מחמת שאסר הכתוב אכילתו לפי הכלל שבארנו שכל שנאסר באכילה נאסר ליהנות בו עד שיפרוט לך הכתוב, ואין בו פסוק האוסר אכילתו ופסוק האוסר ליהנות בו, אלא שני הדברים יחד הם אסור בשר בחלב, וכיון שאמרנו אין אסור חל על אסור ולפיכך לא יחול אסור בשר בחלב על אסור נבלה הרי לא יאסר בהנאה אלא יאסר מותר בהנאה והאוכלו לוקה משום נבלה, וירד אסור בשר בחלב לגמרי לפי שלא חל, אבל היה מקום להקשות ויהיה דומה לחלב הקדשים אלו אמרנו שהוא אסור בהנאה כדרך שאמרנו בקדשים והאוכלו אינו חייב משום בשר בחלב אז היה מקום להקשות, ואין הדבר כן, אלא אנו אומרים שלא נאסר בשר בחלב זה בהנאה, הלא תראה שבמשנה נאמר שבשר בהמה טמאה מותר לבשל ומותר בהנאה וכבר נתבאר זה במקומו, והבן ענין זה כי הוא מקום טעות, ועליו תדון בכל הדומה לו.

שלחן ערוך יורה דעה פז:ג *

אינו נוהג אלא בבשר בהמה טהורה בחלב בהמה טהורה, אבל בשר טהורה בחלב טמאה, או בשר טמאה בחלב טהורה, מותרים בבישול ובהנאה. ובשר חיה ועוף, אפילו בחלב טהורה, מותר בבישול, ובהנאה; ואף באכילה אינו אסור, אלא מדרבנן. אבל דגים וחגבים, אין בהם איסור, אפילו מדרבנן. הגה: ונהוג לעשות חלב משקדים ומניחים בה בשר עוף, הואיל ואינו רק מדרבנן. אבל בשר בהמה, יש להניח אצל החלב שקדים, משום מראית העין, כמו שנתבאר לעיל סימן ס"ו לענין דם.

דגול מרבבה יורה דעה פז:ח *

ח (ע"ש) או בשר טמאה בחלב טהורה וכו'. ובשר נבילה וכן חלב אסור לבשל בחלב מן התורה, ולוקה על בישולו. אבל באכילה אין בו איסור בשר בחלב. וכל זה מבואר ברמב"ם פרק ט' מהלכות מאכלות אסורות הלכה ו'. ואמנם אם הוא אסור בהנאה אינו מבואר בדברי הרמב"ם, אבל בפירוש המשניות במסכת כריתות פרק שלישי (משנה ד) במשנה יש אוכל אכילה אחת, מבואר שם בדברי הרמב"ם שאינו אסור בהנאה, ע"ש בנקודה הנפלאה שביאר שם. ואף שלדברי התוספות במסכת חולין דף ק"א ע"א בד"ה איסור כולל, שכתבו שאיסור הנאה לא מקרי איסור מוסיף, אין הכרח לדברי הנקודה הנפלאה, הא מכל מקום לא מצינו להתוספות בפירוש שיחלקו על דינו של הרמב"ם שהיא אסור באכילה משום בשר בחלב אינו אסור בהנאה, ולכן הסומך על זה במקום הפסד לא יפסיד: (דגול מרבבה)

דרכי תשובה יורה דעה פז:ל *

זוהי (ל') או בשר טמאה. עפ"ה"ם מ"ם מהדגמ"ר ומהדגמ"ר כדן חלב (בג"ר") במלכ(במקד) ועי' בג"ר"ת שנת יעקב הלך ח' ס' ס' וכש"ה שו"ת הליה"ו ס' קפ"ט ובש"ה למ"ד אש חו"ד ס' ל"ב ובש"ה בית יעקב (מהגאון מלנוב) ח' הלך ח' חו"ד ס' ק"ט מ"ם כענין זה ועי' ביטעות יעקב בפ"ה סק"ד ששאל בה' ק"ט ל' מהלך ששאל דם וזמרו הוסיף שיש לו הקנה שיכשלו לו חלב (בג"ר") שר פס חלב (במ"ן) וימשה לזה ונס ירחו לזה על בית הרש שגו זה יח' ק"ה הועלת למחלה ועי"ה"ם כמ"ם כענין זה וכמה שמלך זוה לדינא ועי' בס' שרונה הניכס כסוף הפחיתים מ"ם זוה בלדך ובמ"ם זוה לדינא ועי' בס' בן אברהם ס' כ"ט ובס' שאלות לזה כלל י"ח ה"ה ב' מ"ם זוה בארטה ועי' ציד יהודה נתיב"ה סק"ז סכ' דעיקר לדינא כהגמ"ג להגמ"ר שיי"ם:

יבמות לב:

וכן כי אתא רבין א"ר יוחנן: מעלה אני עליו כאילו עשה ב' ואינו חייב אלא אחת. מאי נפקא מינה? לקברו בין רשעים

ואשר נראה לתרץ בזה דמה דלא חל כלל איסור הנאה דבשר בחלב, דמה שהוכחנו מהגמ' דנקבר בין רשעים גמורים, דאף דאין איסור חל על איסור, דהיינו דוקא לענין עונשין, אבל חלות איסור מכ"מ איכא, שמעתי ממור"ר הגרי"ד שליט"א דאין הכוונה דהאיסור השני חל בשלימות, ורק דהוי פטור לענין עונשין אלא נ"ל, דממאי דפטור מחטאת וממלקות זה גופא מוכיח שאין האיסור השני חל בשלמותו. ולכן נ"ל, דכיון דאינו חל אלא לחצאין, דהוי כאיסור טפל ולפיכך הוא דפטור מעונשין. ולפי"ז הרי י"ל בדעת הרמב"ם, דאף דאיסור האכילה דבכ"ח בודאי חל על איסור החלב, מ"מ כיון דאין איסור השני של בכ"ח חל בשלמותו, ורק הוי כלאו טפל, לכן אין בכחו לאסור החתיכה בהנאה, דכיון דלדעת הרמב"ם איסור ההנאה הוא בתוצאה מאיסור האכילה, י"ל דזהו דוקא כשאיסור האכילה הוא בתוקפו ובשלמותו, אבל בנד"ד שאיסור האכילה לא חל לגמרי, הך איסור דבכ"ח שאינו שלם אין בכחו לגרום אף לאסור בהנאה.

והנה אי נימא דשפיר איכא חלות איסור דבכ"ח אלא דאינו איסור שלם אז מוכן שפיר מאי דלהרמב"ם אף שאינו חייב על האכילה, מ"מ חייב על הבישול, כיון שע"י בישול זה הרי נוצר חפצא של בשר בחלב [אף דאינו לוקה על אכילתו ואינו אסור בהאנה]. אבל אי נימא דאין כאן חלות איסור דבשר בחלב כלל, [ומה דנקבר בין רשעים גמורים צ"ל דאף אין כאן חלות איסור אבל מ"מ מאחר דיש כאן עכ"פ המחייב להאיסור השני אף שלמעשה אינו חל משום דאין אהע"א, גם זה מספיק להחשיבו כרשע גמור לענין קבורה]. א"כ צ"ע למה חייב משום איסור בישול, כיון שע"י בישול לא נוצר כאן חפצא של בכ"ח. וע"כ צ"ל דאיסור בישול לחוד ואיסור אכילה לחוד ועוברים איסור בישול אפי' במקום שאינו נהפך לחתיכה דאיסורא דבכ"ח.

שמים על אכילתו, אחת משום נכילה ואחת משום בשר, דז"א שהרי האיסור הנאה דבשר בחלב הוא תוצאה מהאיסור אכילה. וכיון שהאיסור אכילה דבכ"ח אינו יכול לחול, דאין איסור חל על איסור, אז אף האיסור הנאה ג"כ, דהוי דררא דהאיסור אכילה, ג"כ אינו חל ולכן לא חשיב איסור מוסיף, כיון שהאיסור ההנאה אינו יכול לחול בפ"ע, אלא אם חל תחילה האיסור אכילה שהרי אין בכ"ח איסור בהנאה בתורת אי' בפ"ע, שהרי להרמב"ם אין לוקין על איסור הנאה, דתמיד הוי טפל להאיסור אכילה, דהתורה אסרה האכילה, ובכלל זה גם הנאה, ואין מלקות לעולם איסור טפל ולפיכך אם אי' אכילה לא חל אין מקום להאיסור הנאה שיחול. משא"כ באיסור הקדש דשפיר חל על איסור חלב, דכהקדש איסור ההנאה חל בתורת עצמו, ואינו כתוצאה מאיסור האכילה, ומה"ט לוקין על אי' הנאה דמעילה דאינו איסור טפל, וממילא חשיב כאיסור מוסיף, דנתוסף כאן איסור הנאה על גבי איסור האכילה שהיה שמה בתחילה. אבל בשאר איסורי הנאה (כגון בכ"ח) שאיסור האכילה לא חל, אף איסור ההנאה ג"כ אינו חל [כן שמעתי ממור"ר מרן הגרי"ד סולוביצקי שליט"א בביאור דברי הרמב"ם].

והנה כל דברי הרמב"ם שמה הם לבאר מדוע אינו לוקה אכילה ב' פעמים, אחת משום נכילה ואחת משום בכ"ח, שיחשב כאיסור מוסיף, שיחול האי' השני של בכ"ח על האי' הראשון של נכילה. וכתב הרמב"ם דכיון דהאיסור אכילה לא חל גם האיסור הנאה אינו חל. ויש לתמוה עליו, שהרי בגמ' יבמות (דף לג:): מבואר דאף דאין איסור חל על איסור, מ"מ נקבר הוא בין רשעים גמורים. דהיינו דאף דאינו נענש על האיסור השני, מ"מ חשיב הוא רשע יותר חמור ונ"מ בזה לענין קבורה, דאין קוברין צדיק אצל רשע, ואין קוברין רשע שעבר רק אחדא איסורא אצל רשע חמור. ועין בפתיחת הפמ"ג להל' בשר בחלב שהקשה כן.

לאיסור האכילה, ואינם איסורים נפרדים דלא תליין אהדדי.

והנה להרמב"ם בנקודה הנפלאה, דאם בישל נבילה בחלב אינו נאסר באנאה, צ"ע, דאף דאין האיסור ב"ח חל על נבילה, (דאין אי' חל על איסור), למה לא יחול אי' בב"ח על החלב המותר לאסור בין באכילה ובין בהנאה, וממילא יאסרנו אף להבשר בהנאה מכח דין טעם כעיקר, וצ"ל דכיון דהבשר אינו נאסר מטעם בב"ח אף החלב ג"כ אינו נאסר, דא"א שיהא איסור בב"ח על חלק האחד מבלי שיחול אף על החלק השני [דהיינו על החלב ולא על הבשר], ואפי' אי נימא דבשר בחלב הוי איסור מחמת עצמו ולא איסור בלוע, מ"מ בשעת יצירת הבב"ח בעינן ששניהם יהיו נאסרים ופשוט. ועיין בזה בשו"ת חת"ס (חיו"ד סי' צ"ב) וכן עיין בחזו"א (יו"ד סי' כ"ב).

ועיין ברע"א (בחידושו למס' ביצה במערכת ז) דמה דכבישול תרכא בחלב לא נאסר החלב באי' בב"ח, וגם לא חל איסור בב"ח בכולל על הבשר, משום דאין האיסור בב"ח חל על החלב משום דהחלב הי' אסור מקודם מכח טעם איסור התרכא שבו. וזה באמת חידוש גדול, דלכאורה כיון דבשאר איסורים קיי"ל דחתיכה נעשית נבילה אינו אלא מדרבנן, הרי נמצא שהחלב בעצמו לא נאסר באמת. ואפי' לדעת הסוברים דחתיכה נעשית נבילה בשאר איסורים ג"כ הוי דאורייתא, שמעתי בזה ממור"ר מרן הגרי"ד שליט"א, שאין זה משום דהיתר נתהפך להיות איסור, אלא רק דהוי דין הנאמר בחשבון שיעור הששים דבכדי לבטל האיסור בעינן שהיא בה היתר שיעור כ"כ גדול עד בכדי שיכול לכלל גם את האיסור וגם את החתיכה שהחזיקה אותו והעברתו לכאן, ואשר מה"ט הוא דס"ל להראב"ד בלח בלח דלא אמרינן בי' חנ"ג בשאר איסורים, משום דא"א לקרות להלח של היתר החתיכה

והנה עיין ברבינו גרשום על הגמ' (תולין קח.) שכתב וז"ל והכא במאי עסקינן בבא מיורה גדולה של בשר בחלב מבושל ולקח חצי זית מאותו בשר וחצי זית מאותו חלב, וחזר וכישלן פעם אחרת, אבישול לא לקי דכבר מבושל, אאכילה לקי שאכל כזית איסור, עכ"ל. הרי דסובר דאף לגבי בב"ח אמרינן דאין בישול אחר בישול. והנה ממור"ר מרן שליט"א שמעתי לכאן דאין זה משום דינא דאין בישול אחר בישול לגבי שבת לענין בב"ח לא יתחייב, דהגדרת אי' בישול לגבי בב"ח הוא דע"י בישולו נוצר ונתהוה החפצא דבב"ח, וכאן כיון שכבר נוצר האי' ע"י בישולו הראשון אינו חייב עבור מעשה הבישול בלבד. ולפמ"ש"כ לעיל מן ההכרח יהיה לומר דלהרמב"ם איסור הבישול הוא משום מעשה הבישול בלבד.

ועיין חי' רע"א (יו"ד ריש סי' פ"ז) שכתב, דאם בישל בשר נכבש בחלב חייב משום איסור בישול ומשמע קצת דאם כבר נתבשלו הבשר והחלב יחד, לא היה חייב. אלא דעיין שם ברמ"א (בסעי' ו') שכ' שאסור לחתות האש תחת קדירה של עובד כוכבים לפי שהם מבשלים בהם פעמים חלב ופעמים בשר, והמתחה בהם בא לידי איסור בישול בב"ח עכ"ל. ומשמע דחייב משום בישול בב"ח אף שהבב"ח שבקדירה כבר נתבשלו יחד. אלא דיל"פ בכוונת הרמ"א דלא ר"ל שיש כעת בב"ח בקדירה, אלא דיש בשר (או חלב), וע"י שיבשל בקדירה של חלב (או של בשר) יבוא לידי בב"ח.

והנה עיין בתרגום אונקלוס שחירגם בכל ג' פעמים את הפסוק לא תבשל גדי בחלב אמו, לא תיכלון. דהיינו דמדובר על האיסור אכילה. וצ"ע שהרי לכה"פ פעם אחת בודאי מדובר על איסור הבישול. ויהי' איך שיהי' עכ"פ חזינן לכאורה מדברי אונקלוס דאיסור הבישול שייך

25

חיו"ד תשובה צ"ב שכתב וז"ל והגאון בדגול מרבכה ריש סי' פ"ז כתב דהמיקל כרמב"ם לא הפסיד כיון שאין התוס' חולקין להדיא לאסור בהנאה ובודאי המורה ובא כהגאון וז"ל אין מזחיחין אותו אבל אי קמא דידי אתא אני אוסר כהגאון פני יונה הנ"ל וכן משמע בהרבה מן גדולי אחרונים דתרכא בחלב אסור בהנאה לתוס' ויפה נתעורר מעלתו במה שראה בפ"מ בשם רשב"א דתרכא בחלב נעשה נכילה מה"ת ככל בב"ה וכן הוא ברשב"א והרא"ה להדיא, וכן ראוי להורות, עכ"ל.

והנה הדגול מרבכה כתב דכיון דכתוס' אינו מבואר להדיא דחולק על הרמב"ם הסומך על הרמב"ם לא הפסיד, והנה כיון דהרשב"א והרא"ה כתבו להדיא, דלא כהרמב"ם הרי אפשר דאף הדגול מרבכה היה מודה דאין להקל נגד שיטת הרשב"א והרא"ה.

ובזמננו מצוי מאד שמאכל הכלבים הנמכר בחניות הוא כשר נכילה מבושל בחלב וכיון דלהפמ"ג וחת"ס וכן הוא שיטת הרשב"א והראב"ד קשה להקל כדעת הדגול מרבכה ובפרט שאף הדגול מרבכה כתב רק דמקום הפסד לא הפסיד אבל להתיר לכתחילה בהנאה אף הדגול מרבכה לא היה מקיל.

שהחזיקה והובילה את האיסור לכאן דאפי' בלי התערובת של ההיתר הלח היה האיסור הלח יכול להתערב בתערובת דהשתא באותו האופן שהתערב כעת ולא דמי לבליעת איסור שנבלעה בכעין של היתר (כין בלח בין יבש) או ללח של אי' שנבלע ביבש של היתר, דכל החתיכה הזאת החזיקה והובילה אח טעם האיסור של התערובת דהשתא.

ועיין בחידושי רע"א (יו"ד סי' פ"ז ע"ד השו"ך סקי"ד) שנסתפק בחלב טריפה, כיון דטריפה אינו מוליד, אי נחשב לחלב אם שיאסור באי' בב"ח מדאורייתא. והנה חלב טריפה אסורה הוא מדאורייתא משום יוצא מן האיסור, וא"כ לדעת הרמב"ם היה לנו לומר שלא יהיה גאסר משום בב"ח כיון שהאיסור בב"ח אינו חל על האיסור יוצא. ובע"כ צ"ל דרע"א לא פוסק כדעת הרמב"ם הנ"ל. אלא דעדיין יש מקום לבעל דין לחלוק ולומר דספקא של רע"א לא קאי לענין אכילה והנאה, אלא דוקא קאי איסור בישול לבד.

והנה עיין בפמ"ג שהביא מהרשב"א בתה"ב (דף פ"ה) וכן מהרא"ה דכתבו להדיא דכישל תרכא בחלב אסור בהנאה וכן הביא מהרבה אחרונים דסברו דאסור הוא בהנאה, ודלא כפסק הרמב"ם. ועיין בשו"ת חת"ס

סימן יז

תערובת חמץ במשהו

שיש לו מתירין חמור מטבל שהרי אפשר לתקנו ואע"פ כן שלא במינו בנותן טעם כמו שביארנו. ואל תתמה על חמץ בפסח שהתורה אמרה כל מחמצת לא תאכלו לפיכך החמירו בו כמו שביארנו עכ"ל.

הרי דהרמב"ם כתב דמה דחמץ אסור במשהו בפסח הוא משום דחשיב כדבר שיש לו

רמב"ם פט"ו מהל' מאכלות אסורות ה"ט וז"ל חמץ בפסח אע"פ שהוא מאיסורי תורה אינו בכללות אלו, לפי שאין התערובת אסורה לעולם שהרי לאחר הפסח תהיה כל התערובת מותרת כמו שביארנו. לפיכך אוסר בכל שהוא בין במינו בין שלא במינו, [וכהל' י"ב] יראה לי שאפילו דבר שיש לו מתירין אם נתערב בשאינו מינו ולא נתן טעם מותר, לא יהיה זה

26